

Boravak predškolske djece u prirodi

Pilar, Lea

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:065331>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LEA PILAR

BORAVAK DJECE U PRIRODI

Diplomski rad

Pula, rujan, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LEA PILAR

BORAVAK DJECE U PRIRODI

Diplomski rad

JMBAG: 0303015638, izvanredni student

Studijski smjer: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Aktivni odgoj djece u prirodi

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, rujan, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom _____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu diplomskog radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. RAZVOJ KURIKULUMA U HRVATSKOJ OD TRADICIONALNOG PREMA SUVREMENOM	2
2.1. Alternativne pedagogije	3
2.1.1. Montessori pedagogija	4
2.1.2. Waldorf pedagogija	4
2.1.3. Reggio pedagogija	5
2.1.4. Agazzi pedagogija.....	6
2.2. Suvremeni pristup.....	7
3. POTREBA ZA POVRATKOM PRIRODI.....	9
4. POREMEĆAJ NEDOSTATKA PRIRODE I UTJECAJ NA NOVE GENERACIJE	10
5. ŠUMSKA PEDAGOGIJA	11
5.1. Povijest šumske pedagogije	11
5.2. Karakteristike šumske pedagogije.....	13
5.3. Prednosti šumske pedagogije	16
6. VAŽNOST BORAVKA DJECE U PRIRODI.....	16
6.1. Fizički razvoj djece	17
6.2. Emocionalni razvoj djece.....	19
6.3. Kognitivni razvoj djece.....	20
7. PRIMJERI DOBRE PRAKSE.....	23
7.1. Boravak u prirodi odgojno-obrazovne skupine Zečići (DV Tičići).....	23
7.2. Boravak u prirodi odgojno-obrazovne skupine „Tičići“ iz DV „Kockica“	29
8. AKTIVNOSTI KOJE SE MOGU PROVODITI U PRIRODI	31
9. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	36
9.1. Cilj istraživanja	36

9.2. Zadaci istraživanja.....	36
9.3. Uzorak istraživanja	37
9.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja	37
9.5. Analiza podataka.....	37
9.5.1. Analiza podataka dobivena intervjuom s djecom	38
9.5.2. Analiza podataka dobivena intervjuom s odgojiteljicama	54
10. ZAKLJUČAK.....	58
11. LITERATURA	59
12. POPIS SLIKA, FOTOGRAFIJA, GRAFIKONA I TABLICA.....	62
13. PRILOG	63
14.SAŽETAK	64

1. UVOD

Boravak djece u prirodi predstavlja suštinski važan faktor u dječjem razvoju i blagostanju, obuhvaćajući značajan utjecaj na sve njegove aspekte. Ovaj diplomski rad posvećuje se istraživanju i analizi ključne važnosti i dobrobiti koje priroda pruža djeci tijekom njihovog boravka u prirodnom okruženju. U današnjem društvu, sve izraženija urbanizacija, tehnologizacija i sveprisutnost digitalnih uređaja stvaraju trend smanjenja vremena koje djeca provode u prirodi, što ima potencijalne posljedice na njihov fizički, emocionalni, kognitivni i socijalni razvoj.

Prvi dio ovog rada posvetit će se analizi teorijskog okvira koji podupire boravak djece u prirodi, uključujući istraživanje povijesti ovog fenomena, različitih teorija i pristupa koji naglašavaju važnost kontakta s prirodom u procesu dječjeg razvoja. Također, istraživanje će obuhvatiti osnovne komponente prirodne okoline koje imaju pozitivan utjecaj na dječji razvoj, kao što su senzorna stimulacija koja potiče osjetilne sposobnosti, razvijanje mašte i kreativnosti te razvoj socijalnih vještina putem interakcije s prirodom i drugom djecom.

Drugi, istraživački segment ovog rada ima za cilj utvrditi eventualne razlike u sposobnosti prepoznavanja biljaka i životinja između djece koja redovito borave u prirodi i djece koja u njoj borave rijetko. Osim toga, drugi dio istraživanja fokusirat će se na ispitivanje povezanosti osobnih stavova odgojitelja prema prirodi s njihovim profesionalnim radom.

Dodatno, provest ćemo anketno istraživanje među odgojiteljima kako bismo istražili njihove osobne stavove i uvjerenja vezana uz prirodu te kako oni te stavove integriraju u svoj profesionalni rad s djecom. Upitnik će sadržavati pitanja koja se odnose na njihovu percepciju prirode, prepoznate prednosti i izazove boravka djece u prirodi, te načine na koje oni promiču pozitivan odnos prema prirodi među djecom.

Rezultati ovog istraživanja bit će od važnosti za razumijevanje utjecaja boravka u prirodi na perceptivne vještine djece i povezanosti između osobnih stavova odgojitelja i njihovog pedagoškog rada.

2. RAZVOJ KURIKULUMA U HRVATSKOJ OD TRADICIONALNOG PREMA SUVREMENOM

U prvom razdoblju razvoja kurikuluma, posebno u "Programu odgojno-obrazovnog rada" iz 1971. godine, primijenjen je bihevioristički pristup. Ovaj pristup nije uzimao u obzir individualne potrebe djeteta, već je bio usmjeren na odgojitelja koji bi unaprijed planirao program za cijelu godinu. Glavni fokus programa bio je na poučavanju, utvrđivanju ciljeva, zadataka i sadržaja rada po područjima. Ovaj rigidni i unaprijed isplanirani kurikulum se temeljio na prosječnom djetetu, a nije pridavao pažnju dječjoj igri, već se usredotočio na kognitivno znanje (Petrović-Sočo, 2013). Prema ovom pristupu, odgojitelj je bio vlasnik svih informacija koje treba prenijeti djetetu, a dijete bi ih trebalo usvojiti prisilnim ponavljanjem.

Druga etapa razvoja kurikuluma obuhvaćala je "Osnove programa za odgojno-obrazovni rad s djecom predškolskog uzrasta" iz 1983. godine. Iako je program uključivao rad s djecom u dobi od jedne do tri godine i predškolski program prije polaska djeteta u vrtić, također je imao određene nedostatke. I dalje je bio bihevioristički orijentiran, a odgojitelj je bio dominantan u odnosu na dijete. Igra je bila stavljena u drugi plan, a zanemarivane su individualne osobine i potrebe djece. No, postupno su se promijenili duboko ukorijenjeni stavovi, navike i ponašanja odgojitelja u ustanovama. Knjiga "Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječjih vrtića" autorice Petrović-Sočo iz 2009. godine opisuje ovu promjenu, naglašavajući važnost da djeca od najranije dobi uče putem iskustva. Odnos teorije i prakse u prve dvije etape razvoja kurikuluma bio je jednoznačan i linearan, a ustanove koje su provodile kurikulume imale su autoritarnu kontrolu (Miljak, 2015).

"Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece" iz 1991. godine polazi od djeteta i njegovih individualnih potreba. U ovoj fazi, dijete uči kroz igru i istraživanje, dok odgajatelj pruža podršku djetetu. Ovaj pristup se temelji na konstruktivističkoj teoriji (Piaget, Vigotsky, Bruner, Schon) i humanističko-razvojnoj teoriji razvoja. Konstruktivistička paradigma naglašava novi odnos između djeteta, odgojitelja i stvarnosti, te uključuje sve sudionike u odgojno-obrazovnom sustavu (Repinac, 2022). Dječji vrtić postaje mjesto gdje se izravno poučavanje zamjenjuje izravnim iskustvom koje je prilagođeno djetetovoj dobi, interesima i potrebama. Dijete

aktivno gradi svoje znanje zajedno s drugom djecom i odraslima, što se razlikuje od prihvaćanja djeteta kao "prazne ploče" u koju se znanje treba prenijeti. U ovom konstruktivističkom okruženju, uloga odgojitelja određena je promatranjem djeteta i prilagođavanjem svojih aktivnosti prema njegovim potrebama (Slunjski, 2001).

"Nacionalni okvirni kurikulum" iz 2010. godine obuhvaća sve razine odgojno-obrazovnog sustava, od ranog i predškolskog odgoja do srednjoškolskog obrazovanja. Ovaj kurikulum naglašava cjelovitost djeteta kao bića i njegovu vrijednost te potiče uvažavanje djetetova identiteta, individualnih i razvojnih potreba (Petrović-Sočo, 2013). Također se naglašava da je dijete subjekt učenja, a ne objekt odgojnog procesa te ga treba ozbiljno shvaćati od samog rođenja. Vrtić nije samo mjesto pripreme djeteta za život, već je prvenstveno mjesto gdje dijete stječe životno iskustvo. Učenje se odvija na prirodan način, bez izravnog poučavanja, slično trećoj etapi razvoja kurikuluma (Miljak, 2009). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje iz 2014. godine predstavlja širu koncepciju predškolskog kurikuluma. Uključuje temeljne vrijednosti, načela i ciljeve odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi te podržava pluralizam u primjeni pedagoških ideja. Odgojitelj ima slobodu u planiranju i provođenju neposrednog rada s djecom (Nacionalni okvirni kurikulum, 2014).

2.1. Alternativne pedagogije

Na početkom 20. stoljeća, započeo je pokret reforme pedagogije koji je rezultirao nastankom brojnih alternativnih pedagoških koncepata. Među najznačajnijima su Waldorf, Montessori, Reggio i Agazzi. Iako se pristupi ovih pedagogija malo razlikuju, svi imaju isti krajnji cilj - dobrobit djeteta i njegov cjeloviti razvoj. Sve ove alternativne pedagogije su usmjerene na dijete, pružaju mu slobodu i samostalnost u radu, te ga potiču na učenje kroz istraživanje i vlastito iskustvo koje stječe u interakciji s okolinom. Razvoj stvaralaštva kod djece ima poseban značaj, jer im omogućuje da u budućnosti odgovorno pristupe svijetu i aktivno sudjeluju u njegovom oblikovanju. Uz osnovni predškolski program u Republici Hrvatskoj, u odgoju i obrazovanju djece također se koriste i alternativni programi (Bertović, Kokanović, Opić, 2019).

2.1.1. Montessori pedagogija

Maria Montessori je jedno od najprepoznatljivijih imena u povijesti predškolskog odgoja i jedna od ključnih figura suvremenog obrazovanja. Njezine pedagoške ideje i koncepti proširili su se diljem svijeta (Seitz i Hallwachs, 1996). Montessori pedagogija je usmjerena na prava djece i njihov slobodan razvoj, te prepoznavanje izvanrednih intelektualnih sposobnosti koje djeca posjeduju. Središte Montessori pedagogije je dijete, a odgojna praksa mu pomaže u otkrivanju samoga sebe kroz pokrete i senzomotorička iskustva. Još od najranijih trenutaka života, dijete treba podršku i pomoć u tjelesnom, umnom i emocionalnom rastu (Garmaz i Tomašević, 2018). Montessori pedagogija se temelji na načelu "Pomozi mi da to učinim sam". Dijete svjesno teži odvajanju od odraslih, postizanju samostalnosti i izgradnji vlastitog identiteta. Ključna uloga odgajatelja i odraslih je usmjeriti dijete prema samostalnom rješavanju problema te pružiti podršku za samo-pomoć. Najbolji način da se dijete pomogne je omogućavanje stjecanja vlastitog iskustva, jer dijete ne želi biti poslužno. Često odrasli ne razumiju što dijete pokušava postići u određenom trenutku i time nehotice ograničavaju dijete da radi ono što želi (Seitz i Hallwachs, 1996). U institucijama rane i predškolske edukacije koje slijede Montessori metode, mlađa i starija djeca rade zajedno. Time se potiče razvoj empatije u grupi, jer starija djeca pružaju pomoć mlađima, što pozitivno utječe na njihovo samopouzdanje, dok mlađa djeca postaju samostalnija. Također je važno naglasiti da se djecu uči poštovanju međusobnih razlika, bilo da se radi o rasnim, vjerskim, nacionalnim, kulturnim ili drugim razlikama (Bertović, Kokanović, Opić, 2019).

Obje pedagogije (Waldorf i Montessori) pridaju veliku važnost organizaciji okoline i korištenju materijala koji pozitivno utječu na razvoj djece. Ono što ih povezuje je briga o zaštiti djece od stresa modernog načina života i neprikladne upotrebe tehnologije. Istovremeno, naglašavaju važnost prirodnog okruženja koje omogućuje djetetu povezanost s prirodom i korištenje prirodnih materijala, izbjegavajući plastiku.

2.1.2. Waldorf pedagogija

Rudolf Steiner je izuzetno važna figura u reformnoj pedagogiji, poznat kao osnivač waldorfske pedagogije i prve Waldorfske škole (Valjan Vukić i Miočić, 2014). Osim

što je bio pedagog, Steiner se bavio prirodnim znanostima, filozofijom, umjetnošću i književnošću. Njegov pristup pokušavao je cjelovito razumjeti čovjeka i svijet spajajući sve te znanstvene discipline. Steiner smatra da je čovjek građanin tri svijeta: tijelom pripada vanjskom svijetu, dušom gradi vlastiti svijet, a duhom se otvara prema uzvišenom svijetu iznad njih oboje. Waldorfska pedagogija naglašava da je okolina uzor djetetu, a ono uči oponašajući odrasle osobe koje ga okružuju. U ranim godinama života, poučavanje ne igra veliku ulogu kod djece, već ona uče putem primjera. Razvijanje mašte je izuzetno važno kod djece, a to je teže postići s industrijskim igračkama koje ne potiču istraživanje i razmišljanje. Zato waldorfska pedagogija naglašava uporabu jednostavnih i originalnih igračaka izrađenih od prirodnih materijala, koje roditelji i odgojitelji mogu sami napraviti. Budući da su djeca u ranoj dobi sklona oponašanju okoline, bitno je da se u njoj ne događaju stvari koje nisu poželjne za dijete da ih oponaša (Matijević, 2001). Prema Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske (2016), waldorfska pedagogija se temelji na dnevnim, tjednim i godišnjim ritmovima koji uključuju različite aktivnosti. Ondje se izmjenjuju igra, obroci, odmor, umjetnost i radne aktivnosti. Svi namještaj, igračke i didaktička pomagala izrađeni su od prirodnih materijala kako bi se njegovalo razumijevanje za okoliš od najranije dobi. U waldorfskoj pedagogiji pristupa se djetetu individualno, potiče se kreativno izražavanje i sloboda odabira aktivnosti. Glavni cilj ove pedagogije je primjena naučenog u svakodnevnom životu i priprema djece za ulazak u svijet odraslih (Bertović, Kokanović, Opić, 2019).

2.1.3. Reggio pedagogija

Reggio pristup odgoju i obrazovanju je rezultat dugog i kontinuiranog razvojnog procesa. Osnova ovog pristupa leži u teorijama Lev Vigotskog koji ističe da djeca i odrasli zajedno grade svoje teorije i znanje kroz interakciju s drugima i okolinom. Također, Reggio pristup se oslanja na rad drugih važnih psihologa poput Piageta, Gardnera i Brunera (Valentine, 2006). Ova pedagogija naglašava važnost istraživanja i umjetničkog izražavanja u učenju i poučavanju. Osim toga, posebna pažnja se posvećuje dubokom promatranju i dokumentiranju procesa učenja, gdje je sam proces važniji od konačnog rezultata (Valentine, 2006). Reggio pedagogija se često naziva i pedagogijom slušanja, jer naglašava pravo svakog djeteta da bude saslušano i prihvaćeno. Ona je otvorena za potencijale svakog djeteta i promiče ideju

zajedništva. Osnovno načelo Reggio pedagogije je da dijete bude aktivno, kreativno i kompetentno biće koje se izražava na mnogo načina, odnosno govori stotinu jezika (Nenadić-Bilan, 2014).

U Reggio pristupu, rad s djecom se ostvaruje kroz različite projekte, što je oblik prirodnog i integriranog učenja. Djeca biraju teme koje ih zanimaju i dublje istražuju te teme tijekom određenog vremenskog razdoblja. Uloga odgojitelja u radu na projektima je poticanje i podržavanje djece u suradnji s vršnjacima i samostalnom istraživanju. Na taj način djeca razvijaju samopouzdanje, postaju snažnija i brže sazrijevaju. Također, odgojitelji trebaju provoditi istraživanja i otkrivanja s djecom, ulaziti u detalje i dubinu tema koje djeca zanimaju (Rigatti, 2000). Djeca u projektima intenzivno sudjeluju emocionalno, a kao rezultat toga razvijaju svoje likovne, verbalne i izražajne sposobnosti. Pedagoška dokumentacija igra važnu ulogu u Reggio pedagogiji, jer omogućava odgojiteljima bolje razumijevanje djeteta, upoznavanje načina na koje dijete razmišlja, razumije i uči. Kroz promatranje, dokumentiranje i analizu načina dječjeg učenja, odgojitelji mogu razviti nove strategije vođenja djece kroz taj proces (Bertović, Kokanović, Opić, 2019).

U Reggio pedagogiji, prostor ima izuzetnu važnost. On je konceptualno povezan u jednu cjelinu, a nema odvojenih soba jer su one otvorene prema središnjem prostoru. Djeca slobodno kreću prostorom cijele ustanove, što potiče sudjelovanje, interakciju i otvorenost prema različitostima među djecom. Posebna pažnja se posvećuje odabiru namještaja, organizaciji multisenzornog prostora i materijala. Organizirano i uređeno okruženje potiče djecu na istraživanje i samostalno otkrivanje. Kroz igru i istraživanje prostora, djeca mijenjaju raspored namještaja i stvaraju nove igraonice. Kao rezultat, na kraju godine nijedna Reggio predškolska ustanova ne izgleda isto kao na početku godine (Valentine, 2006). Fizičko okruženje je mnogo više od mjesta za učenje i poučavanje, ono je središnji dio procesa usvajanja znanja i istraživanja djeteta. Zato ne čudi što odgojitelji Reggio pedagogije nazivaju prostor "trećim odgojiteljem" (Valentine, 2006).

2.1.4. Agazzi pedagogija

Agazzi pedagogija je nastala kao rezultat dugotrajnog istraživanja i pedagoškog rada sestara Rose i Caroline Agazzi, zajedno s njihovim učiteljem Pietrom Pasqualijem,

krajem 19. stoljeća (Bertović, Kokanović, Opić, 2019). U središtu ove pedagogije je dijete, a vrtić je organiziran na temelju djetetovog iskustva. Djeca samostalno stvaraju i oblikuju okruženje vrtića, prema vlastitim razmišljanjima i predmetima koje su sami prikupili i donijeli. Agazzi pedagogija se posebno ističe kao pedagogija igre, koja je osnova odgoja i prirodna aktivnost djeteta, te sredstvo kroz koje dijete upoznaje svijet oko sebe. Od odgojitelja se očekuje da odbace rutinu i navike kako bi se prilagodili raznovrsnim potrebama i situacijama s kojima se suočavaju. Karakteristično za ovu pedagogiju je i da se vrtić smatra malom kućom i velikom obitelji. U vrtiću se odgojitelji i djeca igraju, vježbaju praktične aktivnosti, razgovaraju, brinu o higijeni, razvijaju ljubav i pomažu jedni drugima, baš kao u obitelji (Gardani, 2012b). Primarni ciljevi Agazzi metode uključuju pružanje aktivnosti kojima dijete, koristeći vlastite sposobnosti, obogaćuje samoga sebe; omogućavanje djetetu susreta s konkretnim stvarima i situacijama iz svakodnevnog života; osiguravanje dinamične upotrebe predmeta te poticanje djetetovog kretanja i istraživanja (Zrilić, 2014). U Agazzi pedagoškoj metodi, kod djece se nastoji razviti svijest o važnosti reda i slobode, vježbaju se praktične aktivnosti iz svakodnevnog života, uči se o vjerskom i moralnom odgoju, potiče se razvoj intelektualnih, jezično-lingvističkih, higijenskih i estetskih aspekata odgoja (Bertović, Kokanović, Opić, 2019).

2.2. Suvremeni pristup

Program odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću iz 1971. godine predstavljao je državni dokument i implementirao se kroz "zajednička zanimanja" u praksi. Ovaj program slijedio je bihevioristički i tradicionalni pristup kurikulumu, koji je bio fokusiran na pripremu djece za školu i budući život, s naglaskom na prenošenje i memoriranje znanja u kognitivnoj domeni dječjeg razvoja. Međutim, ovakav pristup nije zadovoljavao raznovrsne razvojne i individualne potrebe, interese i prava djece. Isto tako, zanemarivalo se istraživanje i promjena pedagoške prakse jer se vjerovalo da se državni program može izravno primijeniti kao industrijski postupak na život i učenje djece i odraslih u odgojno-obrazovnoj ustanovi, s ciljem postizanja željenih reakcija i proizvodnje izoliranih znanja djece (Miljak, 2007).

Program odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću iz 1971. godine predstavljao je državni dokument i implementirao se kroz "zajednička zanimanja" u praksi. Ovaj

program slijedio je bihevioristički i tradicionalni pristup kurikulumu, koji je bio fokusiran na pripremu djece za školu i budući život, s naglaskom na prenošenje i memoriranje znanja u kognitivnoj domeni dječjeg razvoja. Međutim, ovakav pristup nije zadovoljavao raznovrsne razvojne i individualne potrebe, interese i prava djece. Isto tako, zanemarivalo se istraživanje i promjena pedagoške prakse jer se vjerovalo da se državni program može izravno primijeniti kao industrijski postupak na život i učenje djece i odraslih u odgojno-obrazovnoj ustanovi, s ciljem postizanja željenih reakcija i proizvodnje izoliranih znanja djece (Petrovič-Sočo,2009).

Prema Petrovič-Sočo (2009) suvremeni odgoj obuhvaća različite pristupe koji se temelje na suvremenim spoznajama o djetetovom razvoju, kognitivnim znanostima i teorijama učenja. Naglasak je na inkluzivnosti, individualizaciji, aktivnom sudjelovanju djece u vlastitom učenju i razvoju njihovih kritičkog razmišljanja, kreativnosti i vještina rješavanja problema. Suvremeni odgoj promiče holistički pristup koji uključuje emocionalni, kognitivni, socijalni i tjelesni aspekt djeteta. Odrasli su više podrška i vodiči u učenju, potičući samoregulaciju i samostalnost. U suvremenom odgoju, integracija tehnologije i interaktivnih alata također postaje sve važnija. Tehnologija može biti korisno sredstvo za podršku učenju, istraživanju i kreativnom izražavanju djece. Međutim, važno je pronaći ravnotežu između tehnologije i neposrednih iskustava u prirodi i stvarnom svijetu. Suvremeni odgoj prepoznaje važnost prilagodbe obrazovanja potrebama i interesima svakog pojedinog djeteta, potiče suradnju i partnerstvo između djece, roditelja i odgajatelja te podržava kontinuiranu profesionalnu edukaciju odgajatelja kako bi se prilagodili suvremenim praksama u odgoju i obrazovanju.

Suvremeni odgoj i boravak djece u prirodi međusobno su povezani i dopunjuju jedan drugoga na nekoliko načina.

Suvremeni odgoj naglašava važnost aktivnog učenja i iskustvenog učenja. Boravak djece u prirodi pruža im mogućnost da istražuju, istražuju i stvaraju vlastita iskustva. Djeca imaju priliku direktno interagirati s prirodnim okruženjem, istraživati biljke, životinje, ekosustave i prirodne fenomene. To omogućava dublje razumijevanje i usvajanje znanja na temelju stvarnih iskustava.

Također, suvremeni odgoj prepoznaje važnost povezivanja djece s prirodnim svijetom. Boravak u prirodi omogućuje djeci da razviju svijest o prirodi, ekološku

pismenost i ekološku odgovornost. Djeca postaju svjesna važnosti očuvanja okoliša i razvijaju ljubav prema prirodi. Integracija prirode u obrazovne aktivnosti pruža priliku za učenje o biljkama, životinjama, ekosustavima, ekološkim izazovima i održivosti.

Ukupno, razvoj od tradicionalnog do suvremenog odgoja odražava promjene u shvaćanju dječjeg razvoja, uloge odgajatelja i važnosti aktivnog sudjelovanja djece u vlastitom učenju.

Suvremeni odgoj naglašava prilagodbu, podršku, interaktivnost i razumijevanje individualnih potreba djeteta u svrhu poticanja cjelovitog razvoja i ostvarivanja njihovog punog potencijala. Kroz boravak u prirodi, djeca stječu vrijedna iskustva koja su povezana s njihovim fizičkim, emocionalnim, kognitivnim i socijalnim razvojem.

3. POTREBA ZA POVRATKOM PRIRODI

Nedavno, ljudi su provodili veći dio svog vremena u bliskom kontaktu s prirodom i njezinim ritmovima. Poljoprivreda i stočarstvo bili su vrlo važni za društvo i različite zajednice. Tako je čovjek živio u skladu s biološkim i prirodnim ritmovima, a trenuci kao što su sjetva, žetva i svakodnevne aktivnosti obavljane su u točno određenim godišnjim vremenima. S dolaskom industrializacije, ljudi se udaljavaju od prirodnog okruženja raznih sela kako bi se preselili u velike gradove. Tamo se nude poslovi u tvornicama i ugodniji život, ali gubi se kontakt s prirodom. Djeca koja su nekoć igrala na livadama, u šumama i raznim dolinama sela, sada provode svoje vrijeme u velikim gradovima, između asfalta i nebodera. Tijekom vremena, prirodno okruženje u kojem je čovjek zapravo rođen postaje stran, nepoznat i pun opasnosti.

Prema Šepić (2020) u ovom trenutku ljudske povijesti, primjećuju se promjene u razvoju novih generacija i djece općenito. Oduvijek puni mašte, bezbrižni i okretni, djeca novih generacija sve više pokazuju probleme i psihičke i fizičke prirode. Poremećaji kao što su poremećaj pažnje, alergije na različite tvari i namirnice, depresija i pretilost mogu se povezati s nedostatkom kontakta s prirodom.

Prema istraživanju koje je proveo Stephen Moss i objavio National Trust (2012), od 1970-ih vrijeme koje djeca provode na otvorenom smanjilo se za 90%, a samo jedno dijete od deset redovito igra vani.

Prema Koradu Korleviću odgovornom za istraživački centar u Višnjanu, nedostatak izlaganja prirodi i pretjerana zaštita od strane roditelja doveli su do raznih promjena kod djece. U posljednjih 30 godina primijetili su da djeca sve više vode sjedilački način života, što dovodi do gubitka ili slabog razvoja osnovnih motoričkih vještina koje su nekada prirodno usvajali. Djeca današnjice imaju poteškoća s osnovnim motoričkim obrascima kao što su skakanje, trčanje i penjanje. Sve to zbog malog korištenja mišića i malog stimuliranja tih područja u mozgu. U ranim godinama života djeca razvijaju antitijela potrebna da ih zaštite od raznih virusa i bakterija. Zbog previše zaštitničkih roditelja i sve sterilnijeg okruženja, djeci nije dopušteno da dođu u kontakt s tim virusima i stoga ne stvaraju potrebna antitijela. Sve to dovodi do raznih problema u prehrani i alergija koje se prije nisu pojavljivale u djetinjstvu.

4. POREMEĆAJ NEDOSTATKA PRIRODE I UTJECAJ NA NOVE GENERACIJE

U svom djelu "Posljednje dijete u šumi", pisac Richard Louv (2015) koristi dosad nepoznat izraz: poremećaj nedostatka prirode. Taj izraz nije priznat kao medicinski termin, već je metafora kojom se objašnjavaju simptomi i problemi koji proizlaze iz udaljavanja čovjeka od prirode. Smanjenje korištenja osjetila, problemi s pažnjom i koncentracijom, nedostatak vitamina D, visoki postotak kratkovidnosti, dječja pretilost i depresija spadaju među najčešće simptome ovog poremećaja.

Iako postoji malo istraživanja i dokaza o tome, s obzirom na to da je problem prilično nov, poremećaji koji proizlaze iz toga su stvarni i ne može se ignorirati činjenica da, za razliku od prije mnogo godina, djeca sve više pokazuju poremećaje i bolesti koje nisu dijagnosticirane u djetinjstvu ili adolescenciji.

Postoje, međutim, organizacije koje su nedavno počele provoditi studije ili istraživanja na tu temu. Na primjer, 2002. godine, istraživanje koje provodi Svjetska zdravstvena organizacija navodi sjedilački način života kao jedan od deset glavnih uzroka smrti i invalidnosti diljem svijeta.

Akademija znanosti u Pekingu provela je studiju koja je trajala gotovo deset godina kako bi pratila fizičke i psihološke razlike između djece i mladih odraslih koji su odrasli u potpuno različitim okruženjima. Uzeli su uzorak djece koja su odrasla u ruralnom i potpuno prirodnom okruženju te uzorak istih dobnih skupina koji su odrasli

u urbanom okruženju bez prirode. Iz ovog istraživanja proizašlo je da će djeca koja su odrasla u urbanom okruženju imati sedam puta manje šanse za uspjeh u životu. Smatraju da je to zato što, iako posjeduju znanje o tehnologiji i gadgetima, nemaju znanja o mehanizmima života, manje su disciplinirani, više ovise o roditeljima ili skrbnicima i agresivniji su. Pokazali su se više tužni i izolirani te fizički krhkiji i manje stabilni.

Osim tih problema, odvajanje od prirode također dovodi do generacija djece koja nikada nije stvorila vezu s prirodom, nema nikakve emocionalne uspomene na nju i stoga neće imati potrebu za njezinom zaštitom i poštovanjem. To će rezultirati odraslim osobama koje su udaljene od prirode i koje neće imati potrebu prenositi tu vezu na buduće generacije (Šepić, 2020).

5. ŠUMSKA PEDAGOGIJA

5.1. Povijest šumske pedagogije

Povijest vrtića u šumi, različitih škola i programa u prirodi je vrlo nedavna. Potreba za približavanjem prirodi proizlazi iz udaljenosti društva od prirodne okoline. S industrijalizacijom, ljudi se sele iz sela i ruralnih područja u bliskom kontaktu s prirodom u urbano okruženje. Primjećuje se sve brži i stresniji životni ritam, koji uzrokuje različite poteškoće i mentalne, ali i tjelesne bolesti. Ove promjene primjećuju se ne samo kod odraslih, već i kod djece koje sve više pokazuju simptome bolesti koje ranije nisu bile prisutne u tako mladoj dobi. Osim fizičkih problema, primjećuju se i promjene u kognitivnom razvoju djece. Ona, zbog nedostatka prirodnih okruženja u kojima bi provodila vrijeme i iskusila svijet oko sebe kroz vlastita osjetila, postaju manje sigurna u sebe i svoje sposobnosti.

Kao odgovor na ove nove probleme, rađa se pokret povezan s prirodnim svijetom i njenim životnim ciklusima, pedagogija u šumi, s pripadajućim školama i projektima u prirodi. Prije pravih vrtića u šumi, neki filozofi, prirodnjaci i odgojitelji u Europi postavljaju temelje ovom pokretu i počinju primjećivati prednosti provođenja vremena u bliskom kontaktu s prirodom. Leslie Paul 1925. godine osniva "Woodcraft Folk", jedan od prvih pokreta koji uključuje ne samo djecu, već i odrasle oba spola koji se okupljaju kako bi poticali život u prirodi, kampiranje i razne aktivnosti (Šepić, 2020).

Također, Susan Isaac, sestre Macmillian i Maria Montessori primijetile su potrebu za obrazovanjem djece u kontaktu s prirodom i uvele su u svoje pedagoške metode aktivnosti koje se provode u prirodnim okruženjima, gdje djeca eksperimentiraju s vrtlarstvom, sadnjom, berbom voća i povrća, ali i slobodnim i spontanim igrama.

Pokret pedagogije u šumi nastao je početkom 1950-ih u Danskoj zahvaljujući Elli Flatau. Počela je s "Walking Kindergarten" ili tzv. "Skovbørnehave". Njezina je ideja bila da djeca što više vremena provode u prirodi, u stimulativnom i opuštajućem okruženju. Njezin je projekt bio iznimno uspješan i uskoro su se sve više djece pridruživalo njezinim skupinama koje su šetale šumama, posjećivale farme i provodile dane na otvorenom. Iz njezinog su projekta potekli slični projekti diljem Europe, pri čemu svaki mora prilagoditi svoje aktivnosti i iskustva autohtonom području. Prema podacima "Danske šumske i prirodne agencije", gotovo 10% vrtića u Danskoj danas su vrtići u šumi.

U Njemačkoj, vrtići u šumi i programi u prirodi počinju deset godina kasnije, prema kraju 1960-ih, ali službeno se priznaju kao prave škole tek početkom 1990-ih. Zahvaljujući zalaganju odgojitelja i raznih institucija, uz pomoć države koja im osigurava potpore, cijene takvih ustanova znatno su snižene kako bi bile dostupne što većem broju obitelji. Ovo je prepoznavanje koristi ovakvih škola od strane države. Danas u Njemačkoj postoji više od 1600 škola u šumi koje su službeno priznate od strane njemačke države (Šepić, 2020).

U Engleskoj postoji "Bridgewater Early Excellence Centre", zaklada koja služi kao centar za obuku budućih pedagoga pedagogije u šumi. Osnovana je sredinom 1990-ih, inspirirana pokretom koji je nastao u skandinavskim zemljama. Pretpostavlja se da u Engleskoj postoji oko 140 škola koje koriste pedagogiju u šumi i prirodno okruženje kao mjesto učenja. Neke od njih su privatne, dok druge dobivaju potpore od države ili lokalnih vlasti za svoje aktivnosti.

Iako je u Italiji već u prvim godinama 20. stoljeća Giuseppina Pizzigoni otvorila jedan od prvih vrtića u prirodi i već tada prepoznala povezanost između prirodnog svijeta i dječjeg razvoja, pravi vrtići u prirodi počinju se otvarati tek nedavno. U nastavku ćemo navedeni neke primjere nedavno otvorenih vrtića u Italiji.

Godine 2006. u Trentu se otvorila "Scuola nel bosco di Trento". Ovaj projekt omogućuje djeci iz vrtića i škola da provode aktivnosti u prirodi, ali tijekom razdoblja od dvije sedmice. Još jedan primjer je vrtić u šumi u Pomino (Firenca) "l'albero drago", otvoren 2010. godine. Pohađaju ga mala djeca (2-5 godina), a njegova posebnost je što je samoodrživ i financiran od strane skupine obitelji koje su strastvene prema prirodi i žele pružiti djeci prirodno okruženje u kojem će provoditi dane i razvijati svoje vještine. Aktivnosti se ovdje provode svakodnevno tijekom cijele godine (Šepić, 2020).

Paolo Mai i Giordana Ronci, dvoje odgajatelja koji vode dječji vrtić u Rimu, osjećali su sve veću potrebu za povezivanjem s prirodom. Slijedeći primjer skandinavskih zemalja i drugih škola i projekata u prirodi u Italiji, započeli su svoj vlastiti projekt 2013. godine (Durastanti, de Santis, Orefice, Paolini, Rizzuto, 2016).

Čak i u Hrvatskoj su vrtići i programi u prirodi vrlo novi. Navedimo neke primjere u nastavku.

Na obali rijeke Quieto, u blizini Novigrada, djeluju istraživači "Cuvete". Njihov program odvija se subotom u jutarnjim satima od 9:30 do 12:30. Djeca provode vrijeme na otvorenom i sudjeluju u aktivnostima u prirodi pod vodstvom iskusnih odgajatelja.

U proljeće 2018. godine, psihologinja i odgajateljica Francesca Miličević osnovala je vrtić u šumi u blizini Pule. Psihologinja također organizira tečajeve za roditelje kako bi ih približila prirodi i pomogla im u odgoju svoje djece.

U Zagrebu se nalazi Waldorfski vrtić "Šumska vila", koji također nudi programe i aktivnosti u prirodi.

5.2. Karakteristike šumske pedagogije

Budući da je pedagogija u prirodi i srodni vrtići u šumi relativno novi fenomen i počeli su se nedavno širiti, nije moguće definirati jedinstveni model pedagogije ili ciljeva za sve institucije. Svaka institucija oblikuje svoje aktivnosti i ciljeve prema karakteristikama svog teritorija koje želi postići.

Međutim, mogu se prepoznati neki osnovni zajednički ciljevi. Prvo, budući da su u bliskom kontaktu s prirodom, obično su glavni ciljevi podučavanje poštovanja i zaštite okoliša te usmjeravanje djece i njihovih obitelji prema održivom načinu života u vezi s okolinom. Što se tiče hrane i prehrane, u ovim institucijama poslužuju se lokalna, organska jela koja se nabavljaju od lokalnih proizvođača. Materijali koji se koriste su reciklirani materijali koje se pronalaze u prirodi tijekom raznih šetnji (Šepić, 2020).

Aktivnosti se provode na otvorenom koliko god to vrijeme dopušta, kako bi se ojačala povezanost koju dijete uspostavlja s okolinom. Kao što je već spomenuto, autonomija i sloboda izbora djeteta su vrlo važni u ovoj pedagogiji. Dijete treba biti samostalno i ne bi trebalo stalno tražiti pomoć odraslih. Dijete se potiče da uči "kroz praksu", griješi koliko god puta bilo potrebno, ali uvijek uz pažnju za njegovu sigurnost.

U osnovi, vrtić u šumi ima cilj biti zdravo i sigurno okruženje, daleko od stresa, buke i brzog urbaničkog tempa. U ovom okruženju djeci se dopušta da budu ono što jesu i da otkriju svijet oko sebe putem osjetila i manipulacije. Potiče se neovisnost djece i rješavanje problema na samostalan način (Šepić, 2020).

Boravkom u bliskom kontaktu s prirodom, djeca uče cijeniti je i poštovati. S obzirom na to da se društvo sve više udaljava od prirode, izuzetno je važno podučavati djecu o poštovanju okoline od najranije dobi. Što više pozitivnih iskustava dijete doživi u prirodi, bit će sklonije poštovati je i zaštititi. Blizina manje grupe djece u odnosu na klasične vrtiće također potiče osjećaj pripadnosti i empatiju prema drugima (Šepić, 2020).

U vrtićima u šumi promiče se i tjelesna aktivnost, gdje djeca imaju slobodu trčati, skakati, prljati se i koristiti sve prirodne resurse za nestrukturirane igre. Sve to pridonosi prvo individualnosti djeteta, ali i razvoju njegovog lokomotornog aparata, motoričkih vještina, psihomotorike i imuniteta (Šepić, 2020).

Potiče se i introspekcija djeteta, učenje o vlastitim sposobnostima, dijeljenje igara i materijala s grupom.

Zaključno, osnove pedagogije u šumi temelje se na fizičkom zdravlju i motoričkom razvoju djeteta, razvijanju osjetilnog opažanja, okolišnom i socijalnom obrazovanju te učenju o raznim vremenskim fenomenima, mijenjanju godišnjih doba i prolazu vremena. (Schenetti, Salvaterra, Rossini, 2015).

Glavni cilj šumske pedagogije je razviti snažnu povezanost između djece i prirode te potaknuti osjećaj odgovornosti i brige za okoliš (www.medmodelforest.net).

Praktično učenje temelj je šumske pedagogije, koja potiče sveobuhvatni razvoj djeteta. Kroz nju djeca stječu znanja o prirodi i svijetu te razvijaju dublje razumijevanje i poštovanje prema svemu što ih okružuje, shvaćajući kako mogu živjeti lijepo i zdravo u prirodnom okruženju (Zeljak, 2021).

Aktivnosti šumske pedagogije uključuju širok raspon praktičnih i iskustvenih aktivnosti koje se odvijaju u prirodnim šumskim ili šumskim okruženjima. Neki primjeri aktivnosti šumske pedagogije uključuju istraživanje prirodne okoline, promatranje divljih životinja, učenje o biljkama i životinjama, izrada i kreiranje s prirodnim materijalima, sudjelovanje u vanjskim igrama i sportovima, vježbanje preživljavanja, prakticiranje svjesnosti i meditacije, te učenje o ekologiji i održivosti. Aktivnosti šumske pedagogije osmišljene su kako bi pomogle djeci i odraslima izgraditi snažnu povezanost s prirodom, razviti duboko razumijevanje prirodnog svijeta i potaknuti osjećaj odgovornosti i brige za okoliš (Coates, Pimlott-Wilson, 2019).

Ovaj pristup se temelji na sljedećim ključnim principima:

- Istraživanje prirodne okoline: Šumska pedagogija naglašava važnost istraživanja prirodne okoline koja pruža beskrajne mogućnosti za učenje i otkrivanje. Djeca su ohrabrena da na značajan i poštovan način sudjeluju u svojoj okolini, promatrajući biljke i životinje oko sebe te učeći o povezanosti svega.
- Učenje kroz praktičan rad: Učenje kroz praktičan rad temeljni je aspekt šumske pedagogije. Djeca se potiču da sudjeluju u raznovrsnim aktivnostima i eksperimentima koji im omogućuju da istražuju i doživljavaju prirodu na izravan i osoban način.
- Izrada s prirodnim materijalima: Izrada i stvaranje s prirodnim materijalima ključni je dio šumske pedagogije. Djeca su poticana da koriste svoju kreativnost i maštu kako bi stvarala različite predmete poput skloništa, skulptura i umjetnosti koristeći prirodne materijale poput grančica, kamenja, listova i cvijeća.

- Prakticiranje održivosti: Šumska pedagogija promovira ekološku odgovornost i održivost. Djeca uče kako živjeti u skladu s prirodnim svijetom i kako zaštititi okoliš za buduće generacije (Šepić, 2020).

5.3. Prednosti šumske pedagogije

Prema Renz-Polster i Hüther (2017) postoje brojne prednosti uvođenja šumske pedagogije u odgoj i odgoj djece, uključujući:

- Poboljšano tjelesno zdravlje: Boravak u prirodi pokazao se kao koristan za poboljšanje tjelesnog zdravlja smanjenjem stresa, povećanjem razine aktivnosti i poticanjem zdravih uzoraka spavanja.
- Poboljšano mentalno zdravlje: Šumska pedagogija je pokazala korisne učinke na mentalno zdravlje smanjenjem stresa, poticanjem opuštanja i svjesnosti te povećanjem kreativnosti i sposobnosti rješavanja problema.
- Povećana svijest o okolišu: Šumska pedagogija pomaže u povećanju svijesti o okolišu izgrađujući duboko razumijevanje ekologije i održivosti te potičući osjećaj odgovornosti za okoliš.
- Poboljšana akademska izvedba: Šumska pedagogija pomaže u poboljšanju akademske izvedbe.

6. VAŽNOST BORAVKA DJECE U PRIRODI

Prvi kontakt informacija između majke i fetusa događa se u maternici. Prvim pokretom fetusa, ostvaruje se prvi dodir između njih. Jasno je da je kretanje djeteta vrlo važno od samog začeća. Nakon rođenja i tijekom razvoja, dijete upoznaje vanjski svijet kroz osjetila i kretanje svoga tijela. Postaje svjesno sebe, okoline i prisutnih osoba i objekata. Od 9. do 12. mjeseca života, dijete prolazi kroz razvoj svojih pokreta, od pružanja, puzanja do stajanja na dvije noge. Kada jednom osvoji ravnotežu i sigurnost u pokretima, dijete počinje istraživati svijet oko sebe i sve više razvija samopouzdanje (Goddard Blythe, 2008).

"Prema nekim istraživanjima, fizičko kretanje, posebno u trenucima stresa i emocionalnih turbulencija, utječe na kemijsku situaciju u mozgu" (Siegel, Payne

Bryson, 2015:83). Želja za kretanjem je urođena i pomaže čovjeku osloboditi stres i negativne emocije. Kroz kretanje, dijete otkriva okolinu, ali također postaje svjesno vlastitog tijela i identiteta.

Od razvoja pokreta ovisi i adekvatan razvoj drugih područja mozga, poput jezika, prostorne orijentacije itd. U periodu od 2 do 7 godina, razvija se većina sinapsi, tj. veza između različitih dijelova mozga. Stoga je važno omogućiti djeci da se slobodno kreću i uče iz grešaka (Goddard Blythe, 2008).

Boravak u prirodi je jednostavan, ali učinkovit način za omogućavanje djetetu da eksperimentira s pokretima tijela i prostorom na siguran način. Ako se djetetu ne omogući zadovoljenje potrebe za kretanjem u prirodnom okruženju i na siguran način, ono će to pokušati učiniti kod kuće ili u okolini koja ne osigurava njegovu sigurnost.

Prema psihologu Ranku Rajoviću (2017) roditelji, ali i odgojitelji, moraju znati iskoristiti prirodno okruženje kako bi što je više moguće potaknuli razvoj djeteta. Poticanje djece da skaču u bare, po lišću, po neravnim površinama i zadovoljenje njihove potrebe za kretanjem olakšava razvoj područja mozga koja su usko povezana s drugim razvojnim područjima, ne samo ravnotežom ili pokretom. Dijete koje zna skakati unatrag neće imati problema u budućnosti s matematičkim oduzimanjem. Naime, svjesno je svog tijela i pokreta koje mora izvesti za kretanje unatrag. Tako će to prirodno povezati i primijeniti na matematičke izračune, bez puno razmišljanja.

Dječji razvoj obuhvaća fizički, emocionalni i kognitivni aspekt djetetovog rasta i napretka. Utjecaj prirodnog okruženja na dječji razvoj je iznimno važan, budući da daje djetetu priliku za raznolika iskustva, istraživanje, učenje i razvoj ključnih vještina (Rogulj, 2018).

6.1.Fizički razvoj djece

Boravak u prirodi pruža djetetu brojne prilike za tjelesnu aktivnost i razvoj motoričkih vještina. Djeca imaju mogućnost trčanja, skakanja, penjanja, vožnje biciklom i drugih fizički zahtjevnih aktivnosti koje poboljšavaju njihovu kondiciju, ravnotežu, koordinaciju i snagu mišića. Također, prirodno okruženje potiče zdrav rast kostiju i

mišića te smanjuje rizik od pretilosti kod djece. Fizički razvoj djece obuhvaća rast, motoričke vještine i opću kondiciju. Boravak djece u prirodi pruža izvanredne mogućnosti za poticanje i podršku njihovom fizičkom razvoju kroz aktivnosti i igru na otvorenom.

U nastavku slijedi detaljniji pregleda fizičkog razvoja djece i utjecaja prirodnog okruženja na njega.

Prema Renz-Polster i Hüther (2017) fizički razvoj djece u prirodi ima iznimne koristi koje se ogledaju u pravilnom rastu i razvoju kostiju i mišića. Aktivno sudjelovanje djeteta u različitim aktivnostima i kretanje na otvorenom omogućuju mu raznovrsnu senzornu i motoričku stimulaciju. Trčanje, skakanje, penjanje na drveće ili stijene potiču snagu mišića i koordinaciju pokreta, dok hormoni rasta, proizvedeni tijekom ovih aktivnosti, pridonose optimalnom rastu djeteta.

Boravak u prirodi pruža djeci priliku za razvoj finih motoričkih vještina, poput hvatanja grančica ili crtanja po pijesku, te razvija njihove grubomotoričke sposobnosti kroz trčanje, bicikliranje i druge aktivnosti na otvorenom. Takve raznolike pokrete i izazove koje priroda pruža, djeca iskoriste za razvoj ravnoteže, koordinacije, agilnosti i sposobnosti prilagodbe na različite terene (Renz-Polster i Hüther, 2017).

Redovita tjelesna aktivnost u prirodi doprinosi općoj kondiciji djece. Kretanje na otvorenom pomaže u održavanju zdravog kardiovaskularnog sustava, jača plućnu funkciju te regulira tjelesnu težinu. Fizička aktivnost također ima pozitivan utjecaj na mentalno zdravlje djece, potičući oslobađanje hormona sreće (endorfini), koji smanjuju stres i tjeskobu te pridonose boljem raspoloženju.

Aktivnosti u prirodi imaju i značajan utjecaj na razvoj motoričkih sposobnosti i samopouzdanja djece. Kroz osvajanje novih vještina i postizanje ciljeva, djeca razvijaju osjećaj postignuća i samopouzdanja. Istraživanje prirode, penjanje na drveće ili savladavanje prepreka pružaju izazove koji potiču njihov razvoj i samopouzdanje.

Osim toga, boravak djece u prirodi pruža i druge zdravstvene benefite. Djeca izložena prirodnom svjetlu sintetiziraju važan vitamin D, koji podržava zdrav razvoj kostiju i jača imunološki sustav. Studije su također pokazale da boravak u prirodi

može smanjiti rizik od razvoja poremećaja pažnje i hiperaktivnosti, poboljšavajući koncentraciju i kognitivne funkcije djece (Renz-Polster i Hüther, 2017).

U konačnici, boravak djece u prirodi pruža iznimne mogućnosti za poticanje fizičkog razvoja. Aktivnosti na otvorenom potiču pravilan rast i razvoj, razvijaju motoričke vještine, kondiciju, zdravlje i samopouzdanje djece. Priroda predstavlja stimulatивно i poticajno okruženje koje podržava sve aspekte njihovog fizičkog razvoja.

6.2. Emocionalni razvoj djece

Priroda pruža djetetu osjećaj smirenosti, opuštenosti i povezanosti s okolinom. Boravak u prirodi pomaže u smanjenju stresa, anksioznosti i poboljšava emocionalno blagostanje djece. Ona imaju priliku doživjeti ljepotu prirode, miris svježeg zraka, zvukove ptica i osjećaj povezanosti s prirodnim svijetom. Osim toga, istraživanje prirodnog okruženja potiče razvoj mašte, kreativnosti i osjećaja čuđenja i divljenja prema prirodnim fenomenima. Emocionalni razvoj djeteta obuhvaća proces stjecanja emocionalnih vještina, samosvijesti, regulacije emocija, razumijevanja drugih i izgradnje zdravih odnosa s drugima. Emocije su ključni dio djetetovog svijeta i igraju važnu ulogu u njihovom cjelokupnom razvoju (Busija, 2022).

Prema Louv (2015) slijedi prikaz emocionalnog razvoja djece u kontekstu boravka u prirodi.

- Emocionalna svijest:

Emocionalna svijest je ključan aspekt emocionalnog razvoja djece koji obuhvaća sposobnost prepoznavanja, razumijevanja i izražavanja vlastitih emocija. Boravak u prirodi pruža djeci povoljno okruženje za mir i samorefleksiju, što im pomaže da postanu svjesni svojih emocija i razviju emocionalnu pismenost. Tijekom ovih iskustava, djeca uče identificirati i imenovati svoje emocije te shvaćaju kako te emocije utječu na njihovo ponašanje i dobrobit.

- Regulacija emocija:

Priroda pruža djeci dragocjenu priliku za izražavanje i regulaciju svojih emocija na prirodan način. Igranje na otvorenom omogućuje djeci oslobađanje emocija poput sreće, uzbuđenja, tuge ili ljutnje. U ovom okruženju, djeca imaju priliku naučiti zdrave

strategije za regulaciju emocija, poput disanja, šetnje ili fizičke aktivnosti, što im pomaže razviti emocionalnu inteligenciju i samokontrolu.

- Empatija i razumijevanje drugih:

Boravak u prirodi potiče dječju sposobnost razumijevanja i empatije prema drugima. Promatranjem živih bića i njihovih interakcija, djeca razvijaju osjećaj za tuđe emocije i potrebe. Na primjer, promatranje životinja može pomoći djeci da shvate da su i ona sami živa bića s vlastitim osjećajima i potrebama. Ova empatija i razumijevanje su ključni za izgradnju zdravih i pozitivnih odnosa s drugima.

- Samopouzdanje i samopoštovanje:

Boravak u prirodi pruža djeci priliku da postignu uspjeh, savladaju izazove i izraze svoju kreativnost. Kroz aktivnosti na otvorenom, djeca razvijaju samopouzdanje jer se suočavaju s novim situacijama, rizicima i uspjesima. Priroda također pruža djetetu osjećaj povezanosti s nečim većim od samog sebe, što može pridonijeti izgradnji zdravog samopoštovanja.

- Stres i mentalno zdravlje:

Priroda ima umirujući učinak na djecu i može im pomoći smanjiti stres i tjeskobu. Zelenilo, svjež zrak i mir prirode pružaju djeci osjećaj smirenosti i opuštenosti. Kroz boravak u prirodi, djeca mogu naučiti i primijeniti tehnike opuštanja, poput meditacije ili promatranja prirode, što može poboljšati njihovo mentalno zdravlje i dobrobit.

Ukratko, boravak djece u prirodi ima dubok i pozitivan utjecaj na njihov emocionalni razvoj. Kroz takva iskustva, djeca razvijaju emocionalnu svijest, sposobnost regulacije emocija, empatiju prema drugima, samopouzdanje i zdravo samopoštovanje. Uz to, priroda ima blagotvoran učinak na smanjenje stresa i poboljšanje mentalnog zdravlja djece. Poticanje dječjeg kontakta s prirodom stoga ima značajnu ulogu u podržavanju optimalnog emocionalnog razvoja.

6.3. Kognitivni razvoj djece

Renz-Polster i Hüther (2017) ističu kako je priroda bogat izvor učenja za djecu. Ona se susreću s različitim biljkama, životinjama, ekosustavima i prirodnim procesima te

razvijaju svoje opažanje, pažnju, koncentraciju i kognitivne sposobnosti. Istraživanje prirode potiče dječju znatiželju, postavljanje pitanja, istraživački duh i razumijevanje uzročno-posljedičnih veza. Također, boravak u prirodi pruža prilike za razvoj kritičkog razmišljanja, problem-solving vještina te potiče ekološku svijest i osjećaj odgovornosti prema okolišu.

Prirodno okruženje igra ključnu ulogu u dječjem razvoju jer pruža raznolike stimulanse i iskustva koja su potrebna za optimalan rast i napredak. Kroz fizičke aktivnosti, osjetilna iskustva i istraživanje prirode, djeca stječu važne vještine i kompetencije koje će im biti korisne u daljnjem životu.

Prema Šarčević (2020) kognitivni razvoj djeteta se odnosi na proces stjecanja vještina, znanja, razumijevanja i razmišljanja. On obuhvaća razvoj jezičnih sposobnosti, pažnje, pamćenja, logičkog razmišljanja, kreativnosti i apstraktnog razmišljanja. Boravak u prirodi pruža brojne stimulativne i bogate mogućnosti za poticanje kognitivnog razvoja kod djece.

- Senzorna i perceptivna stimulacija:

Boravak u prirodi nudi djetetu raznolikost senzornih iskustava, omogućujući im da promatraju, dodiruju, mirišu i slušaju prirodne elemente poput biljaka, životinja, vode i tla. Kroz ova senzorna iskustva, djeca razvijaju svoje osjetilne sposobnosti i percepciju svijeta oko sebe. Na primjer, promatranje različitih oblika, boja i tekstura biljaka potiče razvoj vizualne percepcije i razlikovanje detalja.

- Razvoj jezičnih sposobnosti:

Boravak u prirodi pruža obilje tema za razgovor i razvoj jezičnih vještina kod djece. Djeca će postavljati pitanja, opisivati ono što vide, izražavati svoje osjećaje i dijeliti svoje misli o prirodnim fenomenima. Ovo potiče razvoj vokabulara, gramatičkih struktura, verbalne komunikacije i slušanja. Čitanje knjiga o prirodi ili priča povezanih s prirodom također može pružiti dodatne prilike za razvoj jezičnih sposobnosti.

- Razvijanje logičkog razmišljanja:

Priroda pruža djetetu priliku za postavljanje pitanja, promatranje uzročno-posljedičnih veza i razmišljanje o prirodnim procesima. Djeca će postavljati pitanja poput "Zašto biljka raste?", "Kako se ptica hrani?" ili "Kako se mijenja vrijeme?" Kroz istraživanje prirodnog okoliša, djeca razvijaju logičko razmišljanje, sposobnost donošenja zaključaka, predviđanja i razumijevanja uzroka i posljedica.

- Razvoj kreativnosti i mašte:

Priroda je izvor inspiracije za kreativno izražavanje i maštovite igre. Djeca mogu koristiti prirodne materijale poput grančica, lišća, cvijeća ili školjki kako bi stvarala umjetnička djela ili gradila svoje "sklonište". Kroz ovakve aktivnosti, djeca razvijaju kreativnost, maštu, inovativnost i izražavanje svoje individualnosti.

- Ekološka svijest:

Boravak u prirodi potiče ekološku svijest kod djece. Djeca će naučiti o važnosti očuvanja okoliša, biljnog i životinjskog svijeta te shvatiti kako njihove aktivnosti mogu utjecati na prirodu. Kroz promatranje prirodnih ekosustava i interakcija u njima, djeca razvijaju svijest o ekološkoj održivosti, odgovornosti i brizi prema okolišu.

Priroda je bogat izvor poticaja za kognitivni razvoj djeteta. Senzorna stimulacija, jezična interakcija, logičko razmišljanje, kreativnost i ekološka svijest pružaju vrijedne prilike za razvoj djetetovih kognitivnih vještina i razumijevanja svijeta oko sebe. Roditelji, odgojitelji i obrazovne ustanove igraju ključnu ulogu u podržavanju dječjeg kontakta s prirodom, što može obuhvatiti organizaciju obiteljskih aktivnosti u prirodi, integraciju prirode u obrazovne programe te stvaranje sigurnog i poticajnog okruženja za istraživanje i učenje. Kroz ove inicijative, osiguravamo da djeca imaju priliku maksimalno iskoristiti potencijal koji prirodno okruženje nudi za njihov kognitivni razvoj.

7. PRIMJERI DOBRE PRAKSE

U ovom poglavlju prikazat će se primjeri dobre prakse boravka u prirodi s djecom predškolske dobi. U prvom primjeru prikazan je boravak u prirodi skupine „Zečići“ iz DV „Tičići“ iz Novigrada. Drugi primjer je primjer boravka djece u prirodi DV „Kockica“ iz Kršana koji prikazuje boravak u prirodi skupine „Tičići“.

7.1. Boravak u prirodi odgojno-obrazovne skupine Zečići (DV Tičići)

Dječji vrtić „Tičići“ nalazi se u Novigradu. Sastoji se od 8 odgojnih skupina. Njegov položaj omogućuje djeci da često borave u prirodi (obala mora ili livada). Međutim, zbog udaljenosti od vrtića od šume, ona je dostupna samo vrtićkim skupinama. Odgojiteljice Lorella Pocecco i Marinela Vadnov odlučile su pedagoške godine 2022./2023. organizirati zajedno s odgojiteljicama još jedne odgojne skupine posjet šumi petkom. Svakodnevni odlazak u šumu nije moguć zbog udaljenosti i potrebe organiziranja prekovremenog rada odgojiteljica popodnevnog smjene.

Na inicijalnom roditeljskom sastanku predložile su svoju ideju roditeljima koji su istu i prihvatili. Roditelji su donijeli gumene čizme i kišobrane za svoju djecu koje su čuvali u vrtiću.

U nastavku će se prikazati neke od aktivnosti koje su proizašle iz boravka u prirodi.

Slika 1. Put prema šumi

(iz privatne arhive odgojiteljica skupine)

Kao što je vidljivo iz slike 1, ni loše vrijeme nije ih ometalo u boravku u prirodi zahvaljujući adekvatnoj obući i kišobranima. Put do šume je makadamski i zemljani tako da su djeca upoznata s različitim vrstama podloga. Prema šumi put vodi i kroz maslinike gdje su djeca mogla vidjeti berbu maslina, rezidbu i cvatnju istih.

Slika 2. Kutije za blago

(iz privatne arhive odgojiteljica skupine)

Ove kutije su „Kutije za blago“ (Slika 2) gdje su djeca skupljala što im je bilo zanimljivo u šumi i na putu do nje. Te prirodine donosili su u vrtić te ih tamo sortirali, grupirali, promatrali s povećalom i sl. Kutije su nosili prilikom svakog posjeta šumi ukoliko su željeli sakupljati „blago“.

Slika 3. Istraživanje gljiva

(iz privatne arhive odgojiteljica skupine)

Prilikom boravka u šumi djeca su naišla na različite gljive koje su sami fotografirali fotoaparatom. Tijekom sljedećeg posjeta šumi djeca su donijela enciklopediju o gljivama te pokušavala otkriti nazive gljiva koje su pronašli(Slika 3).

Slika 4. Izrada baza

(iz privatne arhive odgojiteljica skupine)

Različite grane i suha stabla djeca su koristila za izradu skrovišta tzv. „baza“ (Slika 4). Puno truda, spretnosti, strpljenja, vremena, logičkog zaključivanja i suradnje potrebno je za konstruiranje jednog takvog skrovišta. To im je bila omiljena aktivnost te su tijekom boravka u šumi nikla mnoga skrovišta na različitim mjestima u šumi.

Slika 5. Cvjetni buket

(iz privatne arhive odgojiteljica skupine)

Pojedine djevojčice izrađivale su različite bukete od biljaka koje su pronašle u šumi te ih nosile u vrtić (slika 5). U vrtiću su ih promatrale pomoću povećala i pokušavale pronaći u enciklopedijama.

Slika 6. Istraživanje obale i mora

(iz privatne arhive odgojiteljica skupine)

Osim u šumi, djeca su odlazila i na obalu mora. Tamo su također od naplavina izrađivali „baze“. Osim „baza“, proučavali su i dno mora pomoću štapova. Podizali bi kamenja te promatrali što se nalazi ispod njih. Također u manjim bazenima su

promatrali ima li ribica ili račića ispod kamenja. Dječaci su pokušali pecati štapovima te je to bio poticaj za priključivanje EU projektu „Od mora do tanjura – edukativne aktivnosti i opremanje kuhinja dječjih vrtića“. U sklopu tog projekta Grad Novigrad-Cittanova, DV Tičići i DV Girasole provode aktivnosti s ciljem promicanja zdrave prehrane i konzumacije ribe putem različitih likovnih radionica i edukacija o lokalnim vrstama ribe i pecanju za djecu. djeca su izrađivala vlastite pecaljke te ih odnosili na more i okušavali se u pecanju.

7.2. Boravak u prirodi odgojno-obrazovne skupine „Tičići“ iz DV „Kockica“

Kao primjer dobre prakse boravka djece u prirodi bit će prikazan primjer DV Kockica iz Kršana i to mlađe vrtićke skupine „Tičići“.

Šegon (2023) je u svom radu prikazala koje su sve dobrobiti koje djeca ostvaruju prilikom jednog dana boravka u šumi. Ulazak u šumu započinju prolaskom kroz leprinje s čijim su karakteristikama djeca već upoznata (Slika 7).

Slika 7. Put prema šumi i put u šumi

(preuzeto iz diplomskog rada Šegon (2023))

Šegon (2023) navodi kako su u šumu djeca donijela povećala, kartonske podloške, ljepilo, uže i maramu. Povećalima su djeca promatrala kukce i njihove dijelove dok su pomoću kartonskih predložaka stvarali „živu sliku“ te biljke sortirali po boji i funkciji (Slika 8).

Slika 8. Šumski kolaž

(preuzeto iz diplomskog rada Šegon (2023))

Užetom su odgojiteljice zavezale dva stabla te su djeca stavila maramu na oči i na taj način trebali proći od jednog do drugog stabla (Slika 9).

Slika 9. Igra užetom

(preuzeto iz diplomskog rada Šegon (2023))

Šegon (2023) navodi i primjer rupe u zemlji koja je kod djece potaknula raspravu čija je to kuća.

Na povratku iz šume djeca pronalaze otpad te ga sljedeći sakupljaju i sortiraju (Slika 10).

Slika 10. Sakupljanje otpada

(preuzeto iz diplomskog rada Šegon (2023))

Prema Šegon (2023) tijekom boravka u šumi djeca su kroz aktivnosti poticala socijalizaciju, empatiju, samostalno zaključivanje, bogaćenje rječnika, kreativnosti i mašte. „Aktivnosti prikazane na fotografijama u ovome poglavlju, osvještana djeca i odgojitelji koji potiču djecu na istraživanje, slobodnu igru i pružaju poticaje za unapređenje dječje mašte i kreativnosti od velike su važnosti za povezivanje djeteta s prirodom“ (Šegon, 2023:27).

8. AKTIVNOSTI KOJE SE MOGU PROVODITI U PRIRODI

Boravak u prirodi omogućuje djeci da se povežu s prirodnim okolišem i stvore emocionalnu vezu s njim. To potiče osjećaj poštovanja i ljubavi prema prirodi te razvija svijest o njezinoj važnoj ulozi u našem životu. Priroda nudi bogatu paletu mogućnosti za učenje iz različitih područja. Djeca mogu istraživati biljni i životinjski

svijet, meteorologiju, seizmologiju, fiziku i mnoge druge znanosti. Također, mogu razvijati kreativnost, motoričke vještine i socijalne interakcije kroz igru u prirodi. Kroz aktivnosti u prirodi, djeca mogu razviti svijest o važnosti očuvanja prirode i održivog razvoja. To ih potiče da postanu odgovorni i ekološki osviješteni pojedinci koji će brinuti o okolišu i svijetu u budućnosti. Aktivnosti u prirodi potiču znatiželju kod djece i razvijaju ljubav prema istraživanju i učenju. Promatranje prirode, istraživanje biljaka i životinja te otkrivanje novih stvari postaju izazov i užitak za djecu. Ukratko, provođenje edukativnih aktivnosti u prirodi ima mnoge pozitivne učinke na cjelokupni razvoj djeteta - od tjelesnog i emocionalnog zdravlja do kognitivnih i socijalnih vještina. Omogućuje im da postanu svjesni, empatični i odgovorni građani, spremni brinuti o prirodi i okolišu te pridonijeti održivom razvoju društva. Sve ove aktivnosti omogućuju djeci da se povežu s prirodom, istraže njezine čarobne dijelove i steknu nova znanja o okolišu koji ih okružuje. Važno je poticati njihovu znatiželju i istraživački duh te ih potaknuti na aktivnosti na otvorenom koje promiču ljubav prema prirodi.

Koliko je drvo staro?

U prirodi se može diviti mnogim čudesima, a stabla su jedna od najfascinantnijih pojava koja nas okružuje. Svake godine, stabla postaju sve šira jer se unutar njega stvara novo drvo ispod kore. No, važno je napomenuti da se obujam debla ne povećava jednako brzo kod svih vrsta stabala. Dijete koje istražuje stabla i želi bolje razumjeti njihov rast i procijeniti dob može slijediti jednostavne korake. Za ovu aktivnost potrebno je ponijeti metar i pronaći stablo koje se želi istražiti. Na visini od 1.3 metra iznad tla, pažljivo se izmjeri obujam debla i zapiše dobiveni broj. Sljedeći korak je pokušati identifikacije vrste stabla kojem pripada izmjereno deblo. Može koristiti različite karakteristike, poput oblika lišća, kore i grana, kako bi približno odredio kojoj vrsti stabla pripada. Nakon što utvrdi vrstu stabla, potrebno je saznati prosječne vrijednosti rasta za tu vrstu. Na primjer, za javore je uobičajeno da godišnje rastu oko 2.5 centimetara, hrastovi lužnjaci oko 1.5 centimetara, dok obični bor raste otprilike 1 centimetar godišnje. Kako bi se dobila starost stabla potrebno je podijeliti obujam debla s brzinom rasta za tu vrstu stabla (Lukičić,2022).

Kućica za ptice

U toplijim danima, djecu se može naučiti korisne trikove za očuvanje okoliša. Umjesto da prazan tetrapak od jogurta ili soka bace u smeće, mogu ga pretvoriti u nešto zabavno i korisno - hranilicu za ptice! Ovo će biti sjajan način da ptičice dođu na posjet, dođu do hrane i ohlade se na toplini sunčanih dana. A osim toga, bit će to prilika da nauči nešto novo o različitim vrstama ptica i njihovim navikama. Predmeti potrebni za provođenje ove aktivnosti su: prazan tetrapak, svijetle boje za ukrašavanje, vruće ljepilo, drvene štapiće od sladoleda, skalpel, uža i, naravno, posebna hrana za ptice. Prvi korak je obojiti tetrapak u razigrane i šarene boje. Djeca se mogu poigrati bojama i stvoriti pravo umjetničko djelo na svojoj kućici za ptice. Zatim treba pažljivo iscrtati otvor u obliku vrata na tetrapaku, koji će služiti kao ulaz za ptičju hranu. Kada je otvor iscrtan izrežu ga pomoću škara. Sljedeći korak je stvaranje podloge od štapića od sladoleda na kojoj će ptice stajati dok jedu. Dovoljno je nekoliko štapića zalijepiti na dno tetrapaka kako bi ptice imale čvrsto postolje na kojem mogu stajati dok se posluže hranom. Kada su svi dijelovi postavljeni, može se staviti hrana za ptice unutar otvora. Ptice će znati gdje se nalazi njihov obrok i rado će posjetiti ovu kućicu. Posljednji korak je objesiti kućicu na mjesto gdje će djeca promatrati ptice iz blizine. Za to će trebati komad užeta ili vrpce kojim će vezati vrh tetrapaka i objesiti ga na grani drveća u vrtu ili na balkonu. (Lukičić,2022).

Promatranje ptica:

Tijekom boravka u prirodi djeca susreću različite ptice. Kako bi usvojili karakteristike pojedinih ptica, njihove nazive i sl. potrebno im je osigurati različite alate. Najlakše će navedene stvari primijetiti pomoću dalekozora kako bi promatrali ptice na daljinu. Djeca mogu uzeti i bilježnicu kako bi u nju bilježili sve što su zapamtili ili primijetili kod pojedine vrste ptica. Također, u nju mogu bilježiti koje ptice žive u šumi, koje u parku, koje uz obalu mora i sl. Fotoaparatom mogu fotografirati i te fotografije mogu uspoređivati s fotografijama ptica iz enciklopedije.

Istraživanje kukaca:

Za tu aktivnost potrebne su staklenke s prozirnim poklopcem i pinceta. Djecu se potiče da pronađu različite kukce te ih zatvore u staklenku kako bi ih promatrali. Mogu u prirodu ponijeti i enciklopedije o kukcima te pokušati pronaći u enciklopediji

kukca iz prirode. Zajedno promatraju i komentiraju karakteristike kukaca, boju te ponašanje. Nakon što prouče kukca, vraćaju ga natrag u prirodu.

Prikupljanje listova i cvijeća:

Odgojitelj može šetati s djetetom po prirodi i poticati ga da prikuplja različite listove i cvijeće koji mu se sviđaju. Nakon što dijete ima nekoliko primjeraka, mogu istraživati biljke zajedno. Pomoću knjige o biljkama mogu identificirati koje su biljke pronašli i što o njima znaju. Zatim mogu razgovarati o njihovim karakteristikama, poput oblika lišća, mirisa ili boje cvijeta. Kroz ovu zabavnu i edukativnu aktivnost, dijete će naučiti o biljkama u svom okolišu i razviti interes za prirodne ljepote koje ga okružuju.

Istraživanje ekosustava:

Prilikom boravka u prirodi moguće im je ponuditi različita prirodna staništa, poput šume, livade ili obale. Odgojitelj potiče djecu da primijete i imenuju biljne i životinjske vrste koje vide u tom okruženju. Razgovorom o biljkama i životinjama iz pojedinog ekosustava moguće je djecu potaknuti da zaključe kako su određene biljke i životinje međusobno povezane te koja je njihova uloga u određenom ekosustavu.

Izrada skloništa za životinje:

Prilikom boravka u prirodi djeca najčešće izrađuju različite kućice za životinje od prirodnina koje nalaze. Djeca prikupljaju šiške, iglice, grančice, travu, lišće i sl. te izrađuju kućice. Pomoću enciklopedije i Google-a moguće je djeci pokazati kako zaista izgleda kućica/sklonište životinje čiju kućicu žele napraviti te ih potaknuti da pokušaju napraviti što sličniju. Pomoću te aktivnosti djeca će usvojiti kakvo sklonište imaju ptice, a kakvo vjeverice i ostale životinje.

Proučavanje geologije:

Prilikom boravka u različitim prirodnim staništima djeca mogu uočiti različito kamenje i stijene. Djecu se potiče da uoče njihove razlike u boji, teksturi, tvrdoći i sl. Pojedino kamenje moguće je staviti pod mikroskop te na taj način proučavati razlike u svojstvima.

Lov na blago:

Odgovitelj djecu može pripremiti zabavne zagonetke i tragove koji će djecu voditi do skrivenih predmeta u prirodi. Mogu se koristiti karte, simboli i opisi za stvaranje zagonetki. Ova aktivnost potiče snalaženje u prostoru kod djece te njihovu sposobnost promatranja i rješavanja problema.

Igra prepoznavanja zvukova:

Prilikom boravka u prirodi potrebno je pronaći mirno mjesto gdje se djeca mogu fokusirati na zvukove. Potiče se djecu da zatvore oči i osluškuju zvukove koje čuju. Potiče ih se da prepoznaju različite zvukove prirode, poput ptičjeg pjeva, šuštanja lišća ili vode koja teče. Nakon osluškivanja, razgovara se o zvukovima koje su čuli i koje su biljke ili životinje uzrokovale te zvukove.

Izrada prirodnog herbarija:

Djeca mogu sušiti i skupljati različite vrste lišća, cvijeća i biljaka kako bi stvorili svoj herbarij. Nakon što osuše biljke, mogu ih zajedno lijepiti u bilježnicu i označiti imena vrsta koje su pronašli.

Praćenje vremenskih pojava:

Prilikom odlaska i boravka u prirodi djecu se potiče da promatraju kakvo je vrijeme danas. Djeci se nude jednostavni termometre i kišomjere kako bi mogli pratiti promjene u temperaturi i količini kiše ili snijega. Potiče ih se da bilježe promjene u vremenskim uvjetima tijekom različitih doba godine i uspoređuju ih. Ova aktivnost ih potiče da budu svjesni vremenskih fenomena.

Istraživanje oblika i tekstura:

Prilikom boravka u prirodi potiče se djecu pronađu i istraže različite oblike i teksture u prirodi. Mogu tražiti glatke kamenčiće, šarene lišće, meke mahovine i slično.

Istraživanje biljnog svijeta:

Prije odlaska u prirodu djeci se ponudi različito lišće. Prilikom boravka u prirodi potiče se djecu da traže i identificiraju zadane biljke i drveće. Mogu im se ponuditi jednostavne tablice s imenima biljaka te na taj način mogu istraživati i učiti o njima.

Traganje za tragovima divljih životinja:

Potiče se djecu da traže tragove divljih životinja poput otisaka šapa, izmet, gnijezda ili šupljina u drveću. Ova aktivnost može ih naučiti prepoznavati različite životinje koje žive u njihovom okolišu.

Istraživanje vodenih staništa:

S djecom se odlazi u blizinu potoka, jezera ili močvara kako bi istražili ta staništa. Djeca mogu proučavati vodene biljke, insekte i male ribice. Mogu im se ponuditi mrežice kako bi nježno uhvatili i promatrali vodene organizme prije nego ih puste natrag u vodu.

9. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

9.1. Cilj istraživanja

Nastojalo se utvrditi utječu li osobni stavovi odgojitelja u vezi boravka u prirodi utječu na njihov način rada u profesionalnom okruženju.

9.2. Zadaci istraživanja

Iz postavljenog cilja proizašli su sljedeći zadaci istraživanja:

1. utvrditi stavove odgojitelja o njihovoj ulozi u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom,
2. utvrditi utjecaj životnog stila odgojitelja na provođenje aktivnosti za razvijanje povezivanja djeteta s prirodom
3. utvrditi utječe li češći boravak u prirodi na bolje znanje djece o određenim živim bićima.

9.3. Uzorak istraživanja

Sudionici istraživanja su djeca iz dvije vrtičke skupine „Zečići“ i „Bubamare“ iz DV „Tičići“ Novigrad. Ukupan broj djece koji je sudjelovao u istraživanju je 34. Istraživanje je provedeno u DV „Tičići“ putem intervjua.

Drugi dio istraživanja provodio se također u obliku intervjua s tri odgojiteljice iz DV „Tičići“.

9.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja

Istraživački dio prvog dijela istraživanja odnosi se na dobivene rezultate o prepoznavanju i znanjima djece o zadanim sličicama. Željelo se utvrditi ima li razlike u rezultatima znanja djece koja češće borave u prirodi od znanja djece koja u prirodi borave rjeđe. Sličice koje su ponuđene djeci su biljke i životinje iz njihovog okruženja, a to su: tratinčica, koromač, maslačak, kopriva, žir, gljiva, šiška, mrav, bubamara, žohar, vjeverica, puž i škarica. Intervju se sastojao od prikazivanja sličica djeci i pitanja „Znaš li mi reći nešto o njemu/njoj?“.

Drugi dio istraživanja obuhvaćao je polustrukturirani intervjua s tri odgojiteljice s različitim godinama radnog staža. „Polustrukturirani intervjua sadrži unaprijed postavljena pitanja otvorenog tipa, a prednost otvorenih pitanja, koja su korištena prilikom intervjuiranja, je u većoj slobodi ispitanika u izjašnjavanju svojih misli i stavova“ (Bogi-Tumpić, 2022:32). Odgojiteljice su snimane mobitelom putem diktafona.

9.5. Analiza podataka

Rezultati provedenog istraživanja podijeljeni su u dvije cjeline. U prvoj cjelini predstaviti će se spoznaje dobivene kao rezultat provedenog istraživanja o znanjima djece koja često borave u prirodi od onih koji rjeđe borave. U drugom dijelu prikazati će se rezultati stavova odgojitelja o boravku u prirodi koji su prikupljeni intervjuum.

9.5.1. Analiza podataka dobivena intervjuom s djecom

U Tablici 1. se u prvom stupcu nalaze sličice biljaka i životinja koje su pokazane djeci. Ukoliko su prepoznali zadanu biljku ili životinju upitalo ih se znaju li nešto o njima te su njihove izjave zabilježene u odgovarajuće stupce.

Tablica 1 Izjave djece vezane uz prikazane slike

SLIKA KOJA JE POKAZANA DJECI	DJECA KOJA ČESTO BORAVE U PRIRODI (18 djece)	DJECA KOJA RIJEDE BORAVE U PRIRODI (16 djece)
	<p>Tratinčicu je prepoznalo 6/18 djece.</p> <p>Izjave djece o tratinčici:</p> <ul style="list-style-type: none">- „Ova je bijela, od nje se radi čaj. Ako se može raditi čaj onda je jestiva“,- „Neke tratinčice se mogu jesti i to žuto pušta med“,- „Vidjela sam ju kad sam bila na moru i ima malo trave i tamo su rasle“,- „Može se igrati da se ove bijele komadiće skida. Može se igrati sa žutim u sredini“.	<p>Tratinčicu je prepoznalo 1/16 djece, ali nije znalo reći ništa o njoj.</p>

	<p>Koromač je prepoznalo 1/18 djece.</p> <p>Izjava djeteta za koromač:</p> <p>- „Ja sam ga jela jednom. Jestiv je“.</p>	<p>Koromač nije prepoznalo ni jedno dijete.</p>
	<p>Maslačak je prepoznalo 3/18 djece.</p> <p>Izjave djece za maslačak:</p> <p>-„Na njega ljudi mogu biti alergični. Ono u sredini može pustiti boju u sredini. Ja sam alergična na njegovu stabljiku pa ga ne smijem dirati“,</p> <p>- „Kad ga uzmeš u ruke i puhneš se maknu latice“.</p>	<p>Maslačak je prepoznalo 6/18 djece.</p> <p>Izjave djece za maslačak:</p> <p>-„On je bijel i onda naraste ovako žuti“,</p> <p>-„On se može jesti“,</p> <p>-„Pčele rade med od maslačka i da jedemo med“,</p> <p>-„Rade pčele med, ali se ne puše kao onaj bijeli“,</p> <p>-„Radit haljinu“</p> <p>-„Napravi se med s njim i to jedu neke životinje“.</p>

	<p>Koprivu je prepoznalo 1/18 djece.</p> <p>Izjava djeteta je: „Ima lijepo cvijeće ponekada i kad se dira list po strani onda se poreže“.</p>	<p>Koprivu nije prepoznalo ni jedno dijete.</p>
	<p>Žir je prepoznalo 6/18 djece. Izjave djece o žiru:</p> <ul style="list-style-type: none"> -„Vole ga vjeverice, ima lijepu kapicu i smeđe je boje“, -„Kad se ogule imaju ispod bijelo. Hrast. Alergična sam na kućicu od njega jer kad ga potrljam onda me dlačice s kapice zapeču“, -„Rastu na stablu. Kad idemo kod babe i dede tamo ima puno stabla žireva“, -„Raste na drvu“, -„Vidio sam ga puno puta“. 	<p>Žir je prepoznalo 8/16 djece.</p> <p>Izjave djece o žiru:</p> <ul style="list-style-type: none"> -„To je žirić od vjeverice“, - „Ima kapicu“, - „Žir, padne na zemlju i onda naraste žirovo drveće“, -„Vjeverica jede žir“, -„Jedu ih vjeverice“, -„To jedu vjeverice i grickaju“, -„Vjeverice ga skupljaju“.

Gljive je prepoznalo 17/18 djece.

Izjave djece o gljivama:

- „Muhara pušta otrov“,
- „Ove gljive su šampinjoni, samo ove bijele. Ja jedem šampinjone“,
- „Ima u Pokemonima jedan Bulbasaur i može se ispod gljive sakriti“,
- „Može se jesti, neke su otrovne to su crvene. Neke životinje jedu gljive“,
- „Neke se mogu jesti. Postoje bijele gljive, smeđe gljive i crvene kao muhara“,
- „Gljive se mogu jest, a muhara se ne smije jest“,
- „Neke gljive su otrovne, a neke nisu“,
- „Neke su otrovne, neke možeš brat, neke ne. Moja nona bere gljive“,
- „Neke mogu bit otrovne“,
- „Može ih se nosit kući“,
- „Vidio sam ih u šumi“,
- „Gljive su otrovne“,
- „Neke gljive su otrovne,

Gljive je prepoznalo 16/16 djece.

Izjave djece o gljivama:

- „Ne smiju se jesti“,
- „Ima gljiva koje se ne smiju dirati ali je crveno-bijela“
- „Jedu se. Neke su jestive, neke nisu jestive“,
- „Gljive se ne jedu. Žive u šumi“,
- „To jedu ljudi. Neke su otrovne, neke nisu. Ljudi jedu one koje nisu otrovni“
- „Gljive rastu na travi i onda one posade gljive“,
- „Ja kući jedem gljive, ali samo ne na pizzi nego u rižićima“,
- „Vidio sam ih na igralištu“,
- „One su otrovne da li ih skuhaš u loncu onda možeš jesti“,
- „Moja nona ih nabrala je“
- „Da su gljive jako ukusne“
- „Brao sam gljive i nona ih nekad bra, mogu bit otrovne“

	<p>neke nisu otrovne, neke su jestive“,</p> <p>-„Neki gljive je otrovna, a neki nije“.</p>	<p>-„Nisam nikad vidila gljivu“,</p> <p>-„Bile su otrovne“,</p> <p>-„Su smeđe i bijele“.</p>
	<p>Šišku je prepoznalo 12/18 djece.</p> <p>Izjave djece o šišakama:</p> <p>-„Šiškom se može igrati“,</p> <p>-„Od nje se može napraviti buket cvijeća i kad narastu su tvrde. A kad su male su zelene i mogu se potrgat“,</p> <p>-„Unutra je sjeme od šišarke“,</p> <p>-„Vjeverice jedu šišarke“,</p> <p>-„Ne znam da li padnu kad dođe ptica ili same padnu“,</p> <p>-„Kad rastu su velike na grani na stablu,“</p> <p>-„Ima puno ovih tu nekih, smeđe je boje“,</p> <p>-„Živi na drvu“.</p>	<p>Šišku je prepoznalo 11/18 djece.</p> <p>Izjave djece o šiškama:</p> <p>-„Bodlje“,</p> <p>- „Isto vjeverice jedu šišarke“,</p> <p>- „Pretvrde su. Jedu ih vjeverice, samo sjemenke od šiška“,</p> <p>-„Šišarka što isto jede vjeverica“,</p> <p>- „Padaju sa stabla i mogu se čistit“,</p> <p>-„Kod nas kući ima puno šiška“,</p> <p>-„Vjeverice ih jedu“,</p> <p>-„Šišarka je na drveću“.</p>

Mrava je prepoznalo 15/18 djece.

Izjave djece za mrava:

-„Malo štipa jer je smeđi.

Postoji crni koji ne štipaju“,

-„Nosi hranu za zimu, i da, mogu se penjati ko Spidermani na stabla“,

-„Ako nam padne nešto u kući oni dolaze to jest“,

- „Može nositi stvari teže od njega, čula sam to u jednoj knjizi o kukcima.

Postoje crno-crveni mravi i crvenkasti“,

-„Ovi su inače jako vrijedni. Kada veći mrav nađe list za jesti onda kaže svima pa sutra dođu svi jesti“,

-„Mravi cijeli dan i cijelu noć rade i kad ne bi postojali mi ljudi bi umrli. Ima dva srca“,

-„On sakuplja hranu i za ostale mrave. Ima kuću ispod zemlje i ulazi u kuću“,

-„Ide u zemlju pa kopa da si napravi kućicu. I kad vidi hranu ide po

Mrava je prepoznalo 15/16 djece.

Izjave djece za mrava:

-„Zna ponekad nosit lišće i hranu“,

-„Oni rade rupe u zemlji i nose hranu na repu a ne u ustima“,

-„Kad bacamo po podu hranu dođu mravi. Mi smo imali nekad mrave u sobi“,

-„On ima kliješta i tako nosi hranu sa njima i cijeli dan tako kad su gladni“,

-„Kad ih ljudi gazu mogu izaći van iz patika“

- „Ja sam bio u šumi i našao sam mrava kad sam bio u šumi i onda sam ga vidio“,

-„On voli jesti lišće“,

- „Mravi jedeju salatu“,

-„On voli jesti bubamare“,

-„Skuplja hranu“,

-„Skupljaju hranu za mamu mrava“.

	<p>hranu“,</p> <p>-„Oni rade kućice i onda kad naprave traže hranu da li je pala“,</p> <p>-„Napravi kućicu u zemlji“,</p> <p>-„Vidio sam da skupa rade“,</p> <p>-„Puno puta sam ga vidjela kod bake“,</p> <p>-„Vidio sam ga pa svugdje“.</p>	
	<p>Bubamaru je prepoznalo 18/18 djece.</p> <p>Izjave djece za bubamaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Nosi sreću. I kad ju vidiš to je sreća. I da hoda po listovima“, - „Kad ju uhvatiš, ona bježi. Inače je ispod zemlje i po listovima“, - „Ona inače ima 5 točkica, ali može imati i više. Ima dvije vrste, mogu biti male i žute. Imamo ih puno u vrtu i lete i narančaste i mogu ugristi“, -„Da ima crne točkice“, - „Ima crvene boje bubamare, žute, crne, smeđe i roze. To sam 	<p>Bubamaru je prepoznalo 16/16 djece.</p> <p>Izjave djece za bubamaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Ona može letiti kad ide tražiti hranu. Imaju crne bubamare koje imaju crvene točkice i jedu malo lišća, malo ne lišća“, - „Moja mama ih svaki dan nađe u rublju kad pere“, -„Ja sam ju jednom vidio i zgazio ju“, - „Lete. Bude na marelici“, - „Vidio sam na televizoru crni mačak i bubamara“, -„Voli letiti i jesti lišće“,

	<p>isto čula u knjizi o mravima“,</p> <p>-„Ona sleti na list“,</p> <p>-„Ispod ovog crvenog ima krila i leti i voli cvijeće“,</p> <p>-„Držali smo je u rukama pa nam je poletila“,</p> <p>-„Jede lišće i može letiti“,</p> <p>-„Vidio sam je u šumi kad smo bili“,</p> <p>-„Da leti. Malo mi je čudno da leti bubamara“,</p> <p>-„Bubamara je tamo vani“,</p> <p>-„Može letiti naravno. Ima šest nogi. Voli jesti listove“,</p> <p>-„Ima grupa Bubamare“.</p>	<p>-„Bubamare hodaju na stablu“,</p> <p>- „Ja sam vidio tamo u vrtiću da se bubamara penje po stablu“,</p> <p>-„Kad ih netko želi držati oni ih mogu držati“,</p> <p>- „Ona jede isto lišće“,</p> <p>-„Ima crvene i crne točkice. Imaju 5“.</p>
	<p>Žohara je prepoznalo 1/18 djece.</p> <p>Izjava djeteta za žohara je:„Vole pokvareno ili smrdljivo. Vole ić u kanalizaciju“.</p>	<p>Žohara nije prepoznalo ni jedno dijete.</p>

Vjevericu je prepoznalo 16/18 djece.

Izjave djece za vjevericu:

-„Penje se po stablima, jako se boji i one inače uvijek uzimaju žireve i skrivaju se i nose u svoju kućicu“,

-„Jede kestene i penje se na stabla. I plaši se i skače“,

-„Skače po drvima i živi na drvu“,

-„Voli se penjat po stablu i jesti šišarke i jako brzo skače po stablima“,

-„Penje se po stablu“,

-„Voli jesti žireve i lješnjake i ako nađe kestene“,

-„Jede žireve“,

-„Vjeverica skače na stabla i ima rep“,

-„Vidjeli smo kad je bila na stablu i bacala je šišarku“,

-„Jede šišarke, može skakat jako visoko. I da se može penjat na drvo“,

-„Jede šišarke“,

Vjevericu je prepoznalo 14/16 djece.

Izjave djece za vjevericu:

- „Ona voli jest kestene i brzo trči po kestene“,

- „Jede žireve i skače na stablu. Dobro se penje i ovako uzme šišarku i onda je gricka“,

-„Jede lješnjake, žirove i orahe“,

- „Jede žirove, jede šišarke“,

-„Jede šiške od sjemenka i da jede žirove“,

„Vjeverice jedeju neke žirove i to je hrana za vjeverice“,

-„Ona jede žirove i šišarke“,

-„Ja znam da ona voli jesti žir“,

-„Oni se penjaju na stablu“,

-„Vjeverica jede ono tamo i koštice“,

-„Skupljaju žirove i šiške i onda ih jede i baca na pod“,

-„Jede žirove“ .

	<p>-„Voli sakupljati šišarke i žirove za zimnicu. Može se penjati po drvetu i ima dvije noge“,</p> <p>-„Jede kukuruz. Ima rupu u stablu“.</p>	
	<p>Puža je prepoznalo 18/18 djece.</p> <p>Izjave djece za puža:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „ On jede lišće i sve što nađe“, - „Puštaju sline i kad im dirneš roge ih spuste i žive na listovima“, - „Mogu biti puž golać ili s kućicom. Imaju razne brzine kako hodaju“, -„ Puž jede salatu. Ono što puž pušta od toga se može napraviti krema. I može biti puž golać i da nema kućicu“, -„Voli jesti lišće jako sporo“, -„On baca slinu“, -„Od puževe sline se može raditi krema. Nosi svoju kućicu. Pušta sluz“, -„On jede listove“, -„Uzela sam puža i nije jako fuj. To je lijepo“, -„Napravili smo kućicu 	<p>Puža je prepoznalo 16/16 djece.</p> <p>Izjave djece za puža:</p> <ul style="list-style-type: none"> -„ Da je ljigavi. Uvijek ga uzmem i mazim ga, ali kad idem kući ne smijem ga uzet jer onda umre“, - „Puževi su jako spori. Možeju jako sporo hodati“, - „Puževi jedu salatu. Neki puževi nemaju kućicu“ - „Vidio sam vani tamo ako sam se igrao na travi ako sam obukao patike“ -„Voli jesti listiće“, -„On jede salatu“, -„Kod mene u vrtu je došao jedan puž jesti salatu“ -„Oni se sakrivaju u kućicu“, -„Jede lišće i polako hoda. Ima kućicu i tamo

	<p>za njega od malih drva“, -„Jako, jako je spor i da jede lišće“, -„Od njega se može raditi krema“, -„Jako je polak i ima kućicu na leđima“, -„Polako pužu“, -„Može ić samo u kućicu“, -„Puž ima neke antene na glavu. Živi u školjki. Jako, jako, jako je spor. Ima mala sitna usta“, -„Puž polako hoda jer nije jak. U Spužva Bobu je puž“.</p>	<p>se sakrije kada se boji ili kad auto prođe“, -„Znam da jede salatu“, -„Ima kućicu i rogove i jede salatu“, -„Kada ide onda je nešto ljepljivo“, -„Puž on ide jako sporo“, -„Jede salatu“.</p>
	<p>Škaricu je prepoznalo 18/18 djece. Izjave djece za škaricu: -„ Može štupati. Ima kao neke škare na repu. Zove se škarica jer ima škare na repu. Smeđe je boje, a može biti i crne“, - „Štipa. Ima 6 noge. Ima kao puž antene na glavi“, - „Hvatali smo ih u ruke i stavljali smo je u vodu i onda nam je teta rekla da je moramo izbacit pa smo je izbacili“,</p>	<p>Škaricu je prepoznalo 13/16 djece. Izjave djece za škaricu: - „Voli štupati i da se ne smije zgaziti“, - „Voli štupati i jesti. Može doći na ljude preko 100 buba škarica“, -„Vidio sam je vani na terasi i neko ju je gazio, a ja sam rekao jedna i samo sam je malo podignuo. Ima tu oštro“, -„Može ti uć u uho i štupnut te i ne možeš</p>

	<p>-„Ako joj dodirneš kliješta može te upiknuti. Neki je ne mogu dirati jer su premali. Škarica se može zavući u pijesak“</p> <p>-„Kad joj dirneš rep ona te ugrize i onda ide pod pijesak“,</p> <p>-„Štipa i ide u uho i izvadi ti ono za čut. Živi u pijesku, zemlji i ispod nečeg“,</p> <p>-„Ne boli i jako je lijepa“,</p> <p>-„Kad je dirneš i onda te uštipe. Danas sam je uhvatio pa me uštipnuo“,</p> <p>-„Ima kliješta“,</p> <p>-„Ona štupa kad ju napadneš“,</p> <p>-„Mogu biti jako velike i jako sitne. Kad ugrize može boliti jako a i ne mora“,</p> <p>-„Malo štupa“,</p> <p>-„Može štipati kad ima ovo tu iza i to štupa“,</p> <p>-„On se boji, mali. Vani smo našli buba škarice. Ima pikne u guzi. Mora naći dobro mjesto da ga ne ubi“.</p>	<p>čut“,</p> <p>-„Ideju po pijesku i onda djeca nađu buba škaricu“</p> <p>-„Sto puta sam ju vidjela. Bila je u mojoj kući i u mojoj terasi i svugdje sam ju vidjela i onda ju poznam“</p> <p>-„Ja sam vidio tu u vrtiću kad smo je zakopali s pijeskom da može izaći van“</p> <p>- „Kad čovjek ih gazi jer čovjek ih se boji“,</p> <p>-„Ona te može i ubosti. Kad je zgaziš ti ništa ne može napraviti“</p> <p>-„Može ući u uho“,</p> <p>-„U pijesku je“.</p>
--	---	---

Provedene su dvije ankete (djeca koja često borave u prirodi i djeca koja rjeđe borave u prirodi) u kojima su postavljena 13 pitanja. Točni odgovori označeni su s vrijednošću "1", dok su netočni odgovori označeni s vrijednošću "0" (Tablica 2 i Tablica 3).

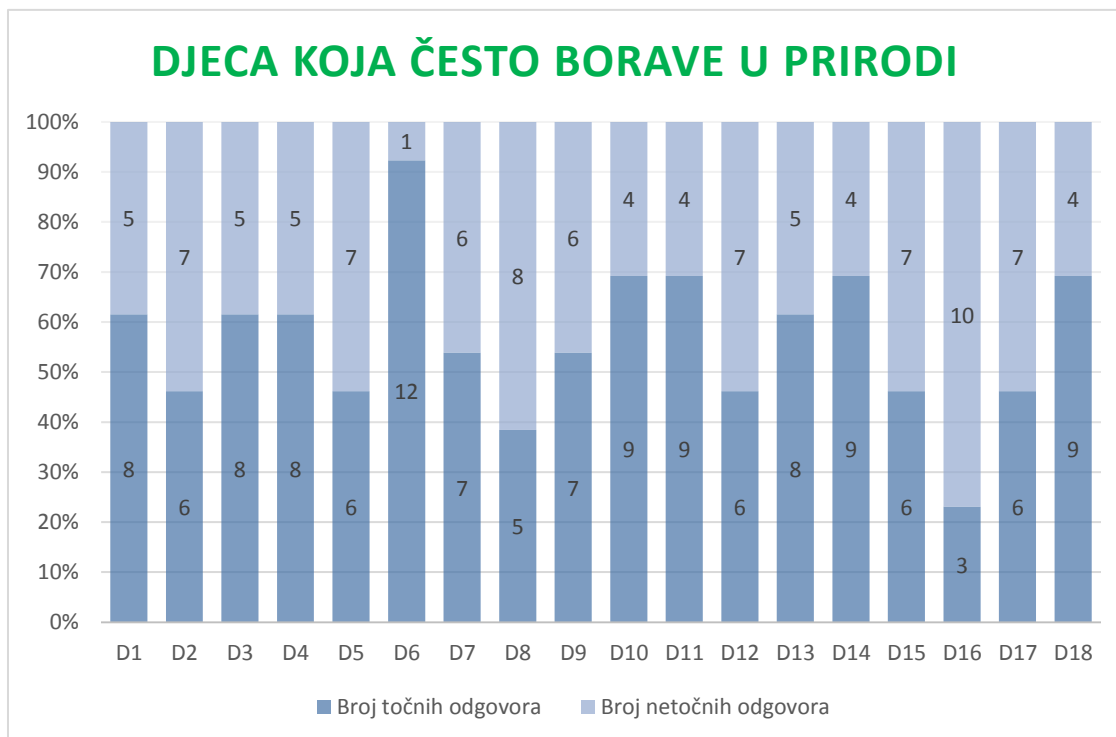
Tablica 2. Prikaz točnih i netočnih odgovora djece koja često borave u prirodi

Ispitanici	Pitanja													Broj točnih odgovora	Broj netočnih odgovora	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
D1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	8	5
D2	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	1	6	7
D3	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	8	5
D4	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	8	5
D5	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	1	1	1	6	7
D6	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12	1
D7	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	7	6
D8	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1	1	5	8
D9	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	7	6
D10	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	9	4
D11	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	9	4
D12	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	1	6	7
D13	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	8	5
D14	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	9	4
D15	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	1	1	6	7
D16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	3	10
D17	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	1	6	7
D18	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	9	4
Ukupno															132	102
Udio točnih odgovora u ukupnoj anketi														56,4%		
Udio netočnih odgovora u ukupnoj anketi														43,6%		
Prosječan broj točnih odgovora po ispitaniku														7,33		
Medijan točnih odgovora po ispitaniku														7,50		

Tablica 3. Prikaz točnih i netočnih odgovora djece koja rjeđe borave u prirodi

Ispitanici	Pitanja													Broj točnih odgovora	Broj netočnih odgovora	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
D1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	9	4
D2	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	8	5
D3	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	1	1	5	8
D4	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	9	4
D5	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1	1	6	7
D6	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	9	4
D7	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	7	6
D8	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	7	6
D9	0	0	1	0	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	7	6
D10	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	9	4
D11	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	5	8
D12	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	8	5
D13	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	9	4
D14	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	1	0	5	8
D15	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	5	8
D16	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	8	5
Ukupno															116	92
Udio točnih odgovora u ukupnoj anketi														55,8%		
Udio netočnih odgovora u ukupnoj anketi														44,2%		
Prosječan broj točnih odgovora po ispitaniku														7,25		
Medijan točnih odgovora po ispitaniku														7,50		

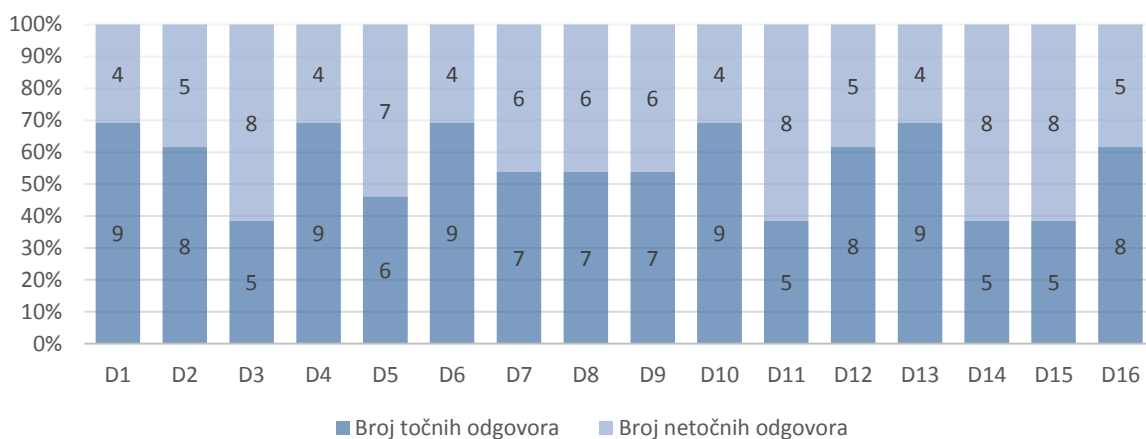
Iz Grafikona 1 vidljivo je da je D6 ostvarilo najviše točnih odgovora, dok je D16 ostvarilo najlošiji rezultat. Prosječan broj točnih odgovora po ispitaniku skupine koja češće boravi u prirodi iznosi **7,3**.

Grafikon 1. Broj točnih i netočnih odgovora po djetetu skupine koja često boravi u prirodi

Iz Grafikona 2 vidljivo je da su D1, D4, D6, D10 i D13 ostvarili najbolje rezultate dok su D3, D11, D14 i D15 ostvarili najlošije rezultate. Prosječan broj točnih odgovora po ispitaniku skupine koja rjeđe borave u prirodi **7,25**.

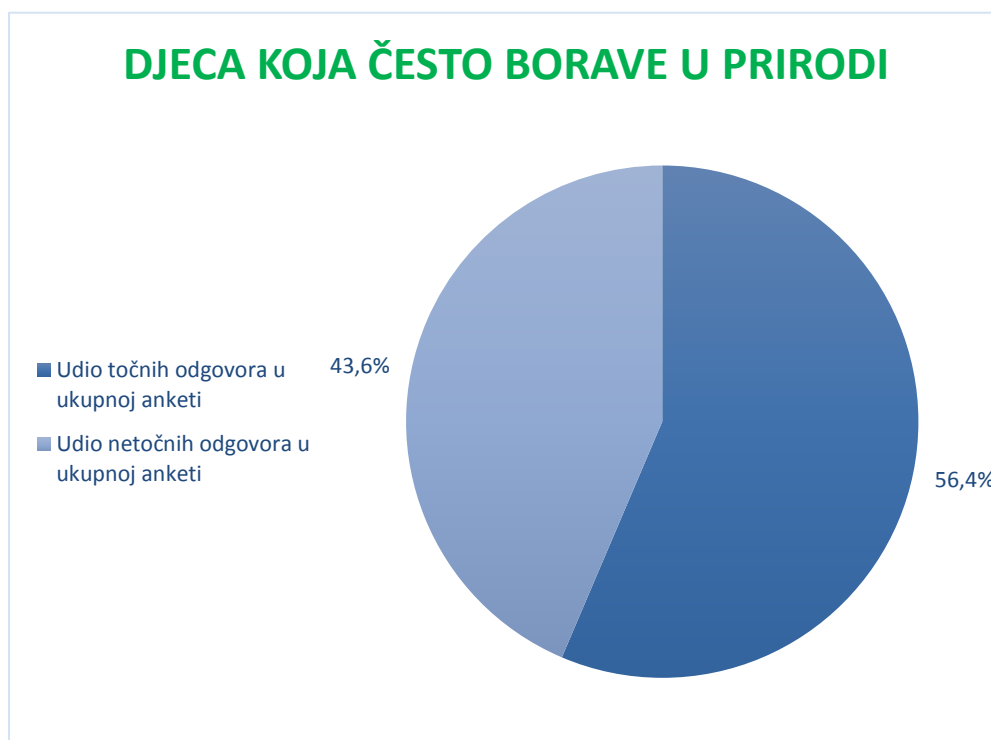
DJECA KOJA RJEĐE BORAVE U PRIRODI

Grafikon 2. Broj točnih i netočnih odgovora po djetetu skupine koja rjeđe boravi u prirodi

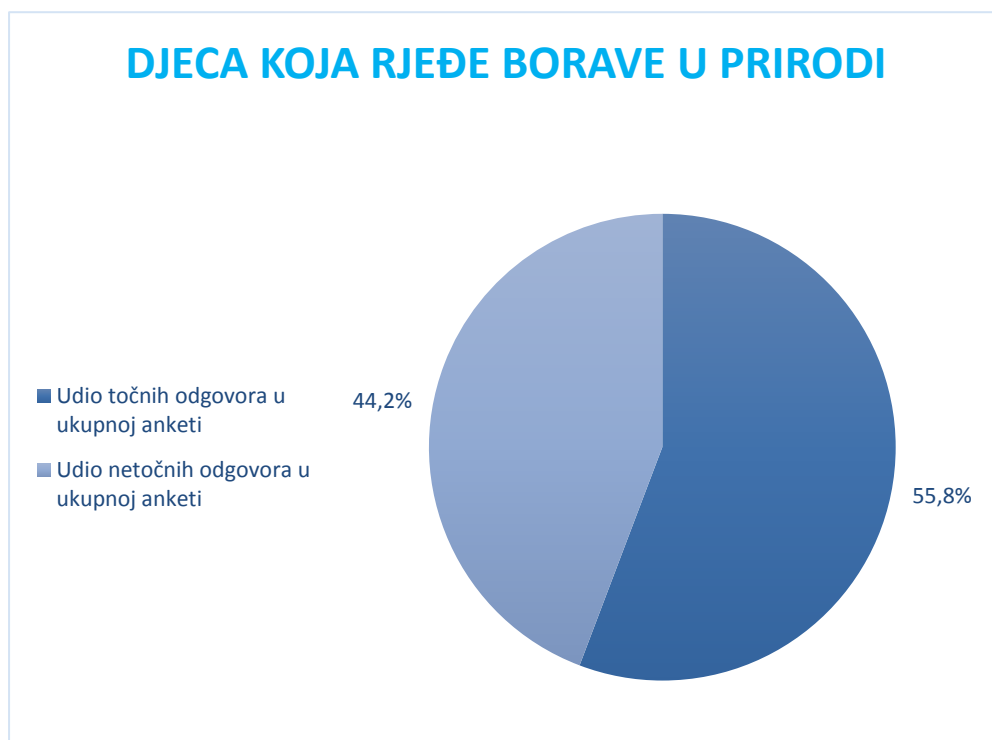
Udio točnih odgovora u ukupnoj anketi kod djece koja često borave u prirodi je 56,4%, dok je udio netočnih odgovora u ukupnoj anketi 43,6% (Grafikon 3).

DJECA KOJA ČESTO BORAVE U PRIRODI

Grafikon 3. Udio točnih i netočnih odgovora skupine koja često boravi u prirodi

Udio točnih odgovora u ukupnoj anketi kod djece koja rjeđe borave u prirodi je 55,8% , dok je udio netočnih odgovora u ukupnoj anketi 44,2% (Grafikon 4).

Grafikon 4. Udio točnih i netočnih odgovora skupine koja rjeđe boravi u prirodi

Skupina koja češće boravi u prirodi je, prema udjelu točnih odgovora u ukupnoj anketi, uspješnija od ispitanika djece koja rjeđe borave u prirodi za **0,6%**. Gledajući prosječan broj točnih odgovora po ispitaniku, vidljivo je da je skupina koja češće boravi u prirodi također uspješnija. S druge strane, medijan točnih odgovora po ispitaniku je jednak kod obje grupe ispitanika, što nas dovodi do zaključka da skupina koja češće boravi u prirodi ima više ekstremnih vrijednosti. Navedeno je vidljivo kod ispitanika djece koja često borave u prirodi pod oznakama **D6** i **D16**. D6 je ostvarilo najuspješniji rezultat među svim ispitanicima obje grupe, dok je D16 ostvario najlošiji rezultat.

Iako je razlika u prepoznavanju biljaka i životinja neznatna (0,6%) u korist djece koja često borave u prirodi, prema izjavama djece iz Tablice 1 vidljivo je šire znanje o karakteristikama zadanih biljaka i životinja.

9.5.2. Analiza podataka dobivena intervjuom s odgojiteljicama

Odgojiteljice su odgovarale na polustrukturirani intervju na pitanja otvorenog tipa. Intervju se sastojao od 11 pitanja od čega se prvih osam pitanja odnosilo na njihov stav o boravku s djecom u prirodi u profesionalnom radu, a posljednja tri pitanja odnosila su se na njihov stav vezan uz boravak u prirodi u njihovo slobodno vrijeme.

Prva odgojiteljica koja je pristupila intervjuu je gospođa Lorella Pocecco.

Na pitanje da kaže nešto o sebi, gospođa Pocecco odgovara da je majka dvoje djece te da ima jednog unuka. Ima 60 godina i 41 godinu radnog staža.

Na drugo pitanje u kojoj skupini radi odgovara da radi u srednjem-starijem uzrastu te da skupina ima 24 djece.

Na pitanje prepoznaje li među djecom u skupini djecu koja borave s roditeljima na otvorenom/u prirodi odgovara potvrdno. Prema riječima gospođe Pocecco takva su djeca sretnija, prepoznaju značajke prirode, šume i mora te su puna znanja i iskustava koje sami pričaju.

Sljedeće pitanje odnosilo se na suradnju s roditeljima za koju gospođe Pocecco kaže da je odlična. Kaže da roditelji ne pitaju jesu li djeca bila vani danas jer znaju da maksimalno iskorištavaju prirodni faktor. Naglašava kako petkom borave cijeli dan u prirodi te da su djeca upoznata sa svim karakteristikama šume i obale mora.

Na peto pitanje odgovara da svakodnevno borave s djecom u prirodi.

Na pitanje gdje najčešće odlaze odgovara da odlaze najčešće u šumu, na obalu mora ili ispred vrtića na dvorište.

Vezano uz pitanje kako izgleda boravak u prirodi s djecom i koliko dugo traje gospođe Pocecco odgovara da boravak u prirodi traje oko 2 sata te da za to vrijeme djeca uglavnom otkrivaju, istražuju, stvaraju i grade od prirodnog materijala.

Prema gospođi Pocecco jedini ograničavajući faktori za boravak vani s djecom je nevrjeme ili obilna kiša.

Na pitanje boravi li gospođa Pocecco u slobodno vrijeme u prirodi odgovara potvrdno. Navodi kako najčešće ide u duge šetnje, pješači, planinari i pliva.

Na upit voli li prirodu i zašto gospođa Pocecco odgovara da voli i da se u njoj osjeća slobodno, sretno i zadovoljno.

Na posljednje pitanje bavi li se sportom odgovara da hoda, pliva i vozi biciklu.

Sljedeća odgojiteljica koja je pristupila intervjuu je Ivana Kuzman.

Na prvo pitanje odgovorila je da već 11 godina radi u Dječjem vrtiću Tičići u Novigradu. Ima 35 godina te se nadam da će i dalje imati isti entuzijizam u ovom izazovnom zvanju.

Što se tiče drugog pitanja gospođa Kuzman je odgovorila kako odgojna skupina u kojoj radi ima 19-ero djece, u dobi od 4-5 godina života.

Na pitanje prepoznaje li među djecom u skupini djecu koja borave s roditeljima na otvorenom/u prirodi gospođa Kuzman odgovara potvrdno. To primjećuje po stalnim zapitkivanjima djece kada će izaći vani, vrsti igre koju prakticiraju na vanjskom prostoru i sl.

Na upit kakav je njezin odnos s roditeljima odgovara da ima dobru suradnju i komunikaciju s roditeljima. Također, primjećuje da roditelji ne pitaju baš često jesu li djeca bila vani.

Što se tiče učestalosti boravka u prirodi gospođa Kuzman odgovara da svakodnevno borave u prirodi i na vanjskom prostoru vrtića.

Na pitanje gdje najčešće idu s djecom odgovara da idu u šetnju okolicom vrtića, (obližnji) park ili kod mora, ponekad i do obližnje šume.

Gospođa Kuzman boravak u prirodi opisuje na način da se djeca usmjeravaju na slobodnu igru i istraživanje. Boravak uglavnom traje oko sat i pol.

Ograničavajući faktori za boravak u prirodi su prema gospođi Kuzman ponekad učestala kiša ili dolazak kolegice u smjenu u 11 sati.

Na pitanje boravi li ona u svoje slobodno vrijeme vani gospođa Kuzman odgovara da redovito boravi u prirodi (u šumi, okolica mora, parkovi).

Što se tiče odgovora na pitanje voli li ići vani gospođa Kuzman odgovara da voli ići vani te da joj boravak na vanjskom prostoru daje osjećaj mira.

Na posljednje pitanje bavi li se sportom odgovara da se nažalost ne bavi iako bi htjela.

Posljednja odgojiteljica koja je pristupila intervjuu je Marinela Marušić.

Na prvo pitanje gospođa Marušić odgovara da ima 27 godina. Živi i radi u Novigradu i ima 5 godina radnog staža.

Na pitanje u kojoj skupini radi odgovara da ima skupinu od 4-6 godina starosti te da u skupini ima 21 dijete.

Na treće pitanje gospođa Marušić odgovara da može prepoznati djecu koja borave s roditeljima na otvorenom u prirodi. Takva su djeca prema riječima gospođe Marušić puno spretnija, agilnija, igra im je spontana, imaju razvijeniju maštu te su kreativniji. Primjećuje da takva djeca govore o aktivnostima te navodi primjer djeteta: „Bila sam s mamom na plaži, radili smo kolače. Teta idemo opet na plažu da se nastavim igrati“.

Što se tiče pitanja vezan uz odnos s roditeljima gospođa Marušić odgovara kako je odnos s roditeljima dobar. Naglašava kako roditelji najčešće ne pitaju jesu li djeca bila vani nego većinom pitaju jesu li djeca jela, spavala. Objašnjava kako ima situacija gdje se roditelji ljute jer je dijete prljavo, jer se zaprljalo jer je bilo vani u prirodi, u šumi. Na sastancima i informacijama objašnjavaju roditeljima kako je to normalno, da se djeca trebaju prljati.

Na pitanje koliko često borave s djecom u prirodi gospođa Marušić odgovara da svakodnevno borave s djecom na otvorenom i u prirodi.

Kao mjesta gdje najčešće idu navodi kako su to ili šetnje gradom, šetnje uz more ili odlazak u obližnje šume.

Što se tiče opisa boravka u prirodi s djecom gospođa Marušić navodi primjer suradnje s odgojnom skupinom Zečići s kojima su svakog petka išli u šumu. Prema riječima gospođe Marušić tada se baš vidjelo kako djeca funkcioniraju i kako se djeca ne znaju igrati u šumi na otvorenom. Djelovali su izgubljeni u tom prostoru. Ističe kako se djeca najčešće igraju uz obalu, bacaju kamenčiće. Ponekad ponesu loptu pa igraju nogomet, ali najčešće je u prirodi to neka slobodna igra, njima smisljena. Gospođa Marušić odgovara kako njihov boravak u prirodi traje najčešće 2 sata, ponekad varira od sat do dva, ali nastoje provoditi vrijeme vani s djecom što duže to bolje.

Na pitanje koji su po njoj ograničavajući faktori navodi ružno vrijeme međutim i za to su se pobrinuli na način da su djeca donijela u vrtić čizmice, te su dobili donaciju kišobrane iz vrtića. Tako da, prema riječima gospođe Marušić, može se reći da je to bio ograničavajući faktor, ali više nije. Objašnjava kako neće baš po nekom nevremenu izaći van, ali ih kiša ne sprječava. Kao ostale ograničavajuće faktore navodi vrućine tijekom ljeta ili različiti insekti. Zaključuje kako u biti nema baš ograničavajućih faktora jer za sve postoji rješenje.

Na pitanje boravi li u svoje slobodno vrijeme u prirodi gospođa Marušić odgovara kako voli boraviti uz more i uz obalu. Navodi kako izbjegava šumu zbog toga što ima previše nekih životinja i nekih faktora koje ne voli.

Što se tiče pitanja voli li ići vani navodi kako vani ide te voli biti na otvorenom. Voli boraviti vani zato što je to neko vrijeme koje najčešće posveti sebi ili provodi sa njezinim dragim ljudima pa taj boravak smatra kao neku vrstu opuštanja.

Na upit bavi li se sportom gospođa Marušić odgovara da voli sport te se njime bavi. Od kad je bila mala uvijek nešto trenira. Opisuje kako je počela s odbojkom, pa se bavila jogom neko vrijeme, a sada se pronašla u borilačkim vještinama.

Kao što je vidljivo iz odgovora, sve odgojiteljice, bez obzira na godine radnog staža potiču boravak djece u prirodi. Također, vidljivo je da se djeca koja borave u prirodi u istoj znaju i igrati te takva ponašanja odgojiteljice prepoznaju. S djecom borave u prirodi između sat i po do dva te su ograničavajuće faktore svele na minimum zahvaljujući adekvatnoj opremi. Sve tri odgojiteljice su aktivne i često borave u prirodi

te taj odnos žele prenijeti i djeci što je vidljivo iz odgovora da s djecom svakodnevno borave u prirodi.

10. ZAKLJUČAK

Danas, među najozbiljnijim problemima ljudske vrste nalazi se udaljšavanje od prirode, neodgovorno iskorištavanje prirodnih resursa, onečišćenje i posljedične klimatske promjene. Moderni čovjek je postigao nevjerojatne dosege u znanosti i tehnologiji, ali po koju cijenu? Je li moguće održavati blisku vezu s prirodom u sve stresnijem društvu s ubrzanim načinom života? Kao odgovor na ovaj izazov, stvorio se odgovarajući odgojni model za nove generacije - "šumski vrtić" i šumska pedagogija.

Primjeri dobre prakse u dječjim vrtićima „Tičići“ i „Kockica“ prikazuju napredak u boravku u prirodi i kako odgojitelji shvaćaju važnost njezinog utjecaja na pravilan razvoj djeteta. Edukativne aktivnosti u prirodi imaju iznimnu važnost za cjelokupan razvoj djece te omogućuju izravno stjecanje znanja iz okoline. Sudjelovanje u takvim aktivnostima pruža mnoge koristi, uključujući poticanje fizičke aktivnosti, razvijanje suradnje i timskog rada među djecom te razvijanje ekološke svijesti i osjećaja odgovornosti prema očuvanju okoliša.

Ovom istraživanju cilj je bio utvrditi razlike u razini znanja o prirodi između djece koja često borave u prirodi u usporedbi s onom djecom koja rjeđe provode vrijeme u prirodnom okruženju. Rezultati su pokazali da je prepoznavanje zadanih elemenata iz prirode bilo gotovo jednakih razina u obje skupine (samo 1% bolji rezultat kod djece koja više borave u prirodi). Međutim, primjetno je da su djeca koja češće borave u prirodi pokazala šire opće znanje o tim elementima. Također, intervjuirajući odgojiteljice, očito je da one svoje privatne stavove i navike vezane uz boravak u prirodi prenose i u svoj profesionalni rad.

Ukupno gledajući, edukativne aktivnosti u prirodi pružaju dalekosežne koristi za djecu, doprinoseći njihovom obrazovanju, fizičkom zdravlju, emocionalnom razvoju te stvarajući svijest o važnosti očuvanja prirodnog okoliša za buduće generacije. Stoga, ova interakcija s prirodom trebala bi biti integralni dio odgojno-obrazovnog procesa, kako bismo osigurali dobrobit djece i očuvanje našeg planeta.

11. LITERATURA

1. Bertović, N. (2019). *Alternativne pedagogije u predškolskim ustanovama* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:508213> [Pristupljeno: 29.06.2023.]
2. Bogi-Tumpić, Lj. (2022). *Odgoj u skladu s prirodom-šumski vrtić*. University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:667644> [Pristupljeno: 18.07.2023.]
3. Busija, N. (2022). *Značaj igre na otvorenom za suvremeno dijete*. University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:806551> [Pristupljeno: 28.07.2023.]
4. Coates, J.K., Pimlott-Wilson, H. (2019). Learning while playing: Children's Forest School experiences in the UK. *British Educational Research Journal*, 45(1)
5. Gardani, P. (2012). *Odgojni prijedlog Rose Agazzi*. In M. De Beni, V. Šimović, & A. L. Gasparini (Eds.), *Pedagogija zajedništva i Agazzi metoda* (pp. 145-152). Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu.
6. Garmaz, J., Tomašević, F. (2018). Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odgoja prema Montessori pedagogiji. *Služba Božja*, 58(4), 443-464.
7. Goddard Blythe, S. (2008). *Uravnotežen razvoj*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
8. Jurić, A. (2020). *Priroda kao poticaj učenja i razvoja djeteta* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:361175> [Pristupljeno: 29.06.2023.]
9. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole: didaktičke i pedagoške koncepcije*. Zagreb: Tipex
10. Miljak, A. (2007), *Teorijski okvir sukonstrukcije kurikuluma ranog odgoja*. U: Previšić, V. (ur.), *Kurikulum teorije-metodologija-sadržaj-struktura*. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Školska knjiga, str. 205 – 252.
11. Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Novi pristupi u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnog procesa u dječjim vrtićima. Zagreb: SM naklada.

12. Miljak, A. (2015). *Razvojni kurikulum ranog odgoja*. Model Izvor II. Zagreb: Mali profesor.
13. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Republika Hrvatska.
14. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: Republika Hrvatska.
15. Moss, S. M. (2012). Natural childhood (pp. 166-171). London: National Trust.
16. Nenadić-Bilan, D. (2014). *Kreativnost u Reggio pedagogiji*. In R. Bacalja, & H. Ivon (Eds.), *Dijete i estetski izričaj* (pp.27-37). Zadar: Sveučilište u Zadru.
17. Petrović-Sočo, B. (2009). *Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječjih vrtića*. Zagreb: Mali profesor.
18. Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja. *Pedagogijska istraživanja*, 6(1-2), 123-136.
19. Renz-Polster, H. i Hüther, G. (2017) *Kako danas djeca rastu. Priroda kao prostor za razvoj. Novo viđenje dječjeg učenja, razmišljanja i iskustva*. Jastrebarsko: Naklada slap.
20. Repinac, N. (2022). *Povijesni pregled razvoja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj* (Završni rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:438086> [Pristupljeno: 13.07.2023.]
21. Rigatti, Z. (2000). Reggio pedagogija – učenje života na krilima mašte. *Dijete, vrtić, obitelj*, 6(21), 9-13.
22. Rogulj, E. (2018). Prikaz knjige: The SAGE handbook of Outdoor Play and Learning autora Waller, T., A'riemalm-Hagse' r, E., Hansen Sandseter, E.B., Lee-Hammond, L., Lekies, K. i Wyver, S. (2017). *Educatio biologiae*, (4.), 110-114. <https://hrcak.srce.hr/216501> [Pristupljeno: 13.07.2023.]
23. Schenetti M., Salvaterra I., Rossini B., (2016). *La scuola nel bosco: pedagogia, didattica e natura*. Edizioni centro studi Erickson
24. Seitz, M., & Hallwachs, U. (1996). *Montessori ili Waldorf?: knjiga za roditelje, odgajatelje i pedagoge*. Zagreb: Educa.
25. Siegel D., Payne Bryson T. (2015). *Razvoj dječjeg mozga*. Split: Harfa
26. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum*. Rad djece na projektima. Zagreb: Mali profesor.

27. Šarčević, J. (2020). *Igra djece rane i predškolske dobi na otvorenom* (Završni rad). Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:415018> [Pristupljeno: 20.07.2023.].
28. Šegon, E. (2023). *Uloga odgojitelja u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom*. (Diplomski rad). Pula: Sveučilište Juraj Dobrila.
29. Šepić, K. (2020). *L'asilo nel bosco, identita, autonomia, creatività* (Doctoral dissertation, University of Pula. Faculty of Educational Sciences).
30. Valjan Vukić, V., & Miočić, M. (2014). *Estetski odgoj u waldorfskoj pedagogiji*. In R. Bacalja, & H. Ivon (Eds.), *Dijete i estetski izričaj* (pp. 37-49). Zadar: Sveučilište u Zadru.
31. Zeljak, M. (2021). *Šumska pedagogija* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
32. Zrilić, S. (2014). *Dječje umjetničko (su)djelovanje u Agazzi vrtiću*. In R. Bacalja, & H. Ivon (Eds.), *Dijete i estetski izričaj* (pp. 19-27). Zadar: Sveučilište u Zadru.

Internetski izvori

1. How to Protect Kids from Nature-Deficit Disorder. Dostupno na: https://greatergood.berkeley.edu/article/item/how_to_protect_kids_from_nature_deficit_disorder [Pristupljeno: 08.07.2023.]
2. Korado Korlević o povratku djece u prirodu: U šumskom vrtiću puževi su evergreen. Dostupno na: <https://www.mamatataja.hr/vrtic/vrticka-dob/korado-korlevic-o-povratku-djece-u-prirodu-u-sumskom-vrticu-puzevi-su-evergreen/> .
3. Lukičić, T. (2022). *Proslavite proljeće uz edukativne aktivnosti u prirodi za djecu*. Dostupno na: <https://green.hr/proslavite-proljece-uz-edukativne-aktivnosti-u-priodi-za-djecu/> [Pristupljeno: 22.07.2023.]
4. Mediterranean Model Forest Network. *Forest Pedagogy*, 2020. Dostupno na: <https://www.medmodelforest.net/en/allcategories-en-gb/news/forest-pedagogy.html> [Pristupljeno: 22.07.2023.]
5. Ranko Rajović: "Posao je djeteta da se kreće, vrti, skače, a ne da satima gleda u mobitel". Dostupno na: <https://zadovoljna.dnevnik.hr/clanak/ranko-rajovicodgoj-kako-igrom-uspjesno-razvijati-djetetovu-inteligenciju---495530.html> [Pristupljeno: 01.07.2023.]

12. POPIS SLIKA, FOTOGRAFIJA, GRAFIKONA I TABLICA

Popis slika:

Slika 1. Put prema šumi.....	24
Slika 2. Kutije za blago	25
Slika 3. Istraživanje gljiva.....	26
Slika 4. Izrada baza	27
Slika 5. Cvjetni buket	27
Slika 6. Istraživanje obale i mora	28
Slika 7. Put prema šumi i put u šumi	29
Slika 8. Šumski kolaž.....	30
Slika 9. Igra užetom.....	30
Slika 10. Sakupljanje otpada	31

Popis tablica:

Tablica 1 Izjave djece vezane uz prikazane slike	38
Tablica 2. Prikaz točnih i netočnih odgovora djece koja često borave u prirodi	50
Tablica 3. Prikaz točnih i netočnih odgovora djece koja rjeđe borave u prirodi.....	50

Popis grafikona:

Grafikon 1. Broj točnih i netočnih odgovora po djetetu skupine koja često boravi u prirodi.....	51
Grafikon 2. Broj točnih i netočnih odgovora po djetetu skupine koja rjeđe boravi u prirodi.....	52
Grafikon 3. Udio točnih i netočnih odgovora skupine koja često boravi u prirodi	52
Grafikon 4. Udio točnih i netočnih odgovora skupine koja rjeđe boravi u prirodi.....	53

13. PRILOG

Pitanja koja su postavljena odgojiteljicama prilikom intervjua

1. Kažite nešto o sebi. Koliko imate godina? Koliko godina radnog staža imate?
2. U kojoj skupini radite, koja je dob djece te koliko ih je u skupini?
3. Možete li među djecom u skupini prepoznati djecu koja borave sa roditeljima na otvorenom/u prirodi? Ako DA, po čemu?
4. Kakav je Vaš odnos s roditeljima? Pitaju li kad dođu po dijete jesu li bili vani?
5. Koliko često boravite s djecom u prirodi?
6. Gdje najčešće idete?
7. Kako izgleda Vaš boravak u prirodi s djecom i koliko dugo traje?
8. Koji su Vama ograničavajući faktori za boravak vani s djecom?
9. Boravite li Vi u Vaše slobodno vrijeme u prirodi i gdje najčešće idete?
10. Volite li ići vani i ako da, zašto volite?
11. Bavite li se sportom?

14.SAŽETAK

U teorijskom dijelu ovog istraživanja prikazan je razvoj kurikuluma od tradicionalnih do suvremenih pristupa te istražene alternativne pedagogije. Nadalje, analizirana je problematika nedostatka prirode u životima djece te predstavljena šumska pedagogija kao odgovor na tu potrebu za povezivanjem s prirodom.

Drugi dio rada donosi primjere dobre prakse boravka djece u prirodi u DV "Tičići" i DV "Kockica", u kojima se prikazuju konkretne aktivnosti koje se provode u prirodnom okruženju. Ove aktivnosti imaju pozitivan učinak na razvoj djece, potičući njihovu kreativnost, suradnju i ekološku svijest.

Istraživački dio rada uključuje dva intervjua. Prvi intervju je proveden s 34 djece iz dvije vrtićke skupine, od kojih 18 češće boravi u prirodi, dok 16 rijetko ima priliku za takvo iskustvo. Rezultati istraživanja ukazuju da djeca koja češće borave u prirodi pokazuju veće znanje i bolje prepoznavanje specifičnih elemenata prirode u usporedbi s onima koji rijetko imaju takva iskustva. Drugi intervju obuhvaća tri odgojiteljice. Zaključak tog intervjua ukazuje na to da odgojiteljice prenose svoje stavove o važnosti boravka u prirodi na svoj profesionalni rad, što potvrđuje da su njihova osobna iskustva s prirodom važna za oblikovanje pedagoškog pristupa.

ključne riječi: edukativne aktivnosti, priroda, djeca, znanje, šumska pedagogija, boravak u prirodi

SUMMARY

The theoretical part of this research presents the development of curriculum from traditional to contemporary approaches and explores alternative pedagogies. Furthermore, it analyzes the issue of nature deficit in children's lives and introduces forest pedagogy as a response to the need for reconnecting with nature.

The second part of the study provides examples of good practice in children's outdoor activities at "Tičići" and "Kockica" kindergartens, showcasing specific activities carried out in a natural environment. These activities positively impact children's development, fostering creativity, cooperation, and environmental awareness.

The research part includes two interviews. The first interview involved 34 children from two kindergarten groups, where 18 children had frequently spent time in nature, while 16 had rarely had such experiences. The research findings indicate that children who spend more time in nature demonstrate greater knowledge and better recognition of specific elements of the natural world compared to those with limited exposure.

The second interview comprises three educators who work with children in nature. The conclusion of this interview highlights that educators transfer their beliefs about the importance of being in nature to their professional work, confirming that their personal experiences with nature play a significant role in shaping their pedagogical approach.

Keywords: educational activities, nature, children, knowledge, forest pedagogy, outdoor experiences